

HÖGSKOLAN
I HALMSTAD

Samhällskunskap (91-120) 30 hp

KANDIDATUPPSATS

Synliggörandet av internationella kunskapsmätningars syften, möjligheter och begränsningar utifrån en litteraturstudie

Emilie Bondesson

Självständigt arbete 15 hp

Halmstad 2015-02-09

Abstrakt

I media har internationella kunskapsmätningar uppmärksamats och visat att Sveriges elever har presterat sämre över tid i specifikt en internationell kunskapsmätning, Programme for International Student Assessment, PISA. I och med att resultaten har fått en negativ inverkan på skolan är det intressant att studera internationella undersökningar. Syftet med studien är att synliggöra varför internationella undersökningar genomförs, motivering till ämnesval och orsaker till elevers resultat i främst två undersökningar, PISA och International Civic and Citizenship Education Study, ICCS. Följande frågeställningar genomsyrar undersökningen:

- Vad är motiveringen till att internationella undersökningar ska genomföras?
- Hur motiveras ämnesvalet som testas i dem internationella undersökningarna?
- Vilka orsaker tar rapporterna upp till elevernas resultat i PISA och ICCS?

För att besvara ovanstående frågeställningar används en litteraturstudie för att analysera fyra av skolverkets rapporter. Litteraturstudien använder sig av en tankemodell som ett analysverktyg för att synliggöra de internationellas undersökningars syfte, motivering till ämnesval och orsaker till elevers resultat i PISA och ICCS. Resultatet av litteraturstudien visar att varför internationella undersökningar genomförs är för att undersöka hur rustade eleverna är för att bli aktiva samhällsmedborgare men visar även att det finns ett ekonomiskt vinstintresse till att undersöka hur bra eleverna är i vissa ämnen. Motiveringen till ämnesval i dem internationella undersökningarna är nästan obefintlig i skolverkets rapporter. Orsaker till elevers resultat är komplext och litteraturstudien visar att det beror mycket på motivationen hos eleverna.

Begrepp: Motivation och ”den aktiva samhällsmedborgaren”

Innehåll

Inledning.....	1
Syfte och frågeställningar.....	3
Forskningsläge	3
Material och Avgränsning.....	6
Metod och teoretisk analysmodell.....	8
Bakgrund till internationella undersökningar och deras innebörd	11
Organisationer bakom de internationella undersökningarna	11
All undervisning ska genomsyra det demokratiska uppdraget	12
Analys av Skolverkets rapporter gällande internationella undersökningar.....	13
Rapport 1. <i>PISA 2012 15-åringars kunskaper i matematik, läsförståelse och naturvetenskap</i>	14
1. Varför internationella undersökningar genomförs och motivering till ämnesval.	14
2. Orsaker till elevernas resultat i PISA och ICCS	16
3. Resultat kopplat till forskningsläget	19
Rapport 2. <i>Morgondagens medborgare ICCS 2009: svenska 14-åringars kunskaper, värderingar och deltagande i internationell belysning</i>	21
1. Varför internationella undersökningar genomförs och motivering till ämnesval.	21
2. Orsaker till elevernas resultat i PISA och ICCS	22
3. Resultat kopplat till forskningsläget	24
Rapport 3. <i>Grundskolan i internationella kunskapsmätningar – kunskap, skolmiljö och attityder till lärande</i>	26
1. Varför internationella undersökningar genomförs och motivering till ämnesval.	26
2. Orsaker till elevernas resultat i PISA och ICCS	27
3. Resultat kopplat till forskningsläget	28
Rapport 4. <i>Högpresterande elever, höga prestationer och undervisningen</i>	29
1. Varför internationella undersökningar genomförs och motivering till ämnesval.	30
2. Orsaker till elevernas resultat i PISA och ICCS	30

3. Resultat kopplat till forskningsläget	32
Avslutande diskussion.....	32
Vad är motiveringen till att internationella undersökningar ska genomföras?.....	32
Hur motiveras ämnesvalet som testas i dem internationella undersökningarna?	34
Vilka orsaker tar rapporterna upp till elevernas resultat av PISA och ICCS?.....	35
Sammanfattande resultat.....	37

Referenslista

Bilaga 1. Dropphastighet

Bilaga 2. Växthuseffekten, fakta eller myt

Bilaga 3. Pjäsen är huvudsaken

Inledning

Den svenska skolan är i kris och argumentationen för detta är resultatet av den internationella undersökningen Programme for International Student Assessment, PISA från 2012. PISA är en av många internationella undersökningar men PISA har fått störst genomslag i media. PISA mäter ämnena matematik, svenska och naturkunskap. Det samlas också in data om elevers värderingar och attityder om skolan. PISA:s resultat från 2012 visar en kraftig försämring i alla tre ämnena och har jämförts med resultat från tidigare år.¹ Samtidigt har media under december år 2014 presenterat en undersökning som visar att skolans resultat började sjunka innan PISA-mätningarna började, redan på 80-talet. Argumentationer kring vad de sjunkande resultaten beror på har varit kommunaliseringen och etableringen av friskolor som ska ha lett till ökade ojämlikheter på skolorna. Eftersom internationella undersökningar redan på 80-talet har visat ett sämre resultat kan kommunaliseringen och det fria skolvalet inte ses som orsaker till det fallerande resultatet, däremot kan de orsakerna påskyndat det negativa resultaten under 2000-talet.²

Mellan 1995-2012 har Sverige deltagit i 40 olika internationella undersökningar och mycket på grund av den nedåtgående trenden i kunskaperna sedan år 2000 har detta skapat en nationell debatt i media.³ Oavsett om en internationell undersökning har fått ett större genomslag än andra så anser forskare att samtliga internationella undersökningar ska betraktas som likvärdigt relevanta.⁴ En internationell undersökning är till för att stärka den ekonomiska tillväxten i Europa och öka kvalitén i skolorna.⁵

Andra exempel på internationella undersökningar är Progress in International Reading Literacy Study, PIRLS som undersöker läsförmågan hos elever i årskurs fyra och Trends in International Mathematics and Science Study, TIMSS som undersöker kunskaper i matematik och naturkunskap för årskurs fyra och åtta.⁶ En internationell undersökning som det inte har diskuterats så mycket om i media eller i skolor är International Civic and Citizenship, ICCS, som har mätt elevers kunskaper om medborglig kompetens och demokratibegreppets betydelse och denna genomfördes år 2009. Orsaken till ICCS genomförande är att det har

---

¹ Skolverket, *PISA 2012*, 2013, s. 8

² Sveriges radio, *Stor rapport avslöjar: Skolan fallerade innan kommunaliseringen*, 2014

³ Skolverket, *Grundskolan i internationella kunskapsmätningar*, 2014, s. 8

⁴ Pettersson, 2008, s. 186

⁵ Pettersson, 2008, s. 275

⁶ Skolverket, *PIRLS i korthet*, 2014 & Skolverket, *TIMSS i korthet*, 2014

skett ett antal förändringar inom politiken och samhället i stort. Många främlingsfientliga partier har fått mer plats i politiken och i många länder i Europa.⁷ Sverige presterade bra i ICCS undersökning och var ovanför det internationella genomsnittet.⁸

Är verkligen skolan i kris? Om skolan är i kris är det intressant att förstå orsaken till varför skolan är i kris. Skolverket vet inte varför skolan är i kris och det finns inte mycket forskning om detta. Vad som är känt sedan tidigare är att socioekonomisk bakgrund påverkar en elevs skolresultat, om eleven är en pojke eller flicka, flickor är oftast mer högpresterande än pojkar överlag. Vad som också påverkar är om eleven är inrikes född i ett land eller inte. Det intressanta som skolverket beskriver är att bristen på likvärdigheten bland skolorna kan vara en faktor till att skolan är i kris. Här anses ibland det fria skolvalet vara boven i dramat. Samtidigt beskriver skolverket att de inte drar några slutsatser om att det fria skolvalet är orsaken till det sjunkande resultatet i PISA 2012.⁹

Eftersom internationella undersökningar har skapat en internationell debatt, har vissa kunskaper ansetts vara de ”rätta”, eftersom utplockade ämnen har testats i internationella undersökningar. ICCS har fått en mindre betydelse gentemot vad andra undersökningar har fått, speglar det en verklighet om att lärandet om demokrati och medborglig kompetens inte anses vara lika viktig som de ämnena som mäts i PISA. En mätbarhetskultur har växt fram, att det finns specifika ämnen i skolan som anses viktigare då den gynnar den ekonomiska tillväxten. Martha Nussbaum poängterar i sin debatt bok *Not for profit, why democracy needs the humanities* att dagens utbildningssystem fokuseras på att producera fram medborgare som agerar som maskiner som inte rationellt kan tänka själva och vara demokratiska medborgare. Orsakerna till detta menar hon är att humaniora ämnena och konsten får mindre plats i olika utbildningar på olika nivåer och detta är ingen företeelse i ett land utan i många. Varför humaniora ämnena inte får utrymme inom utbildningen beror på att andra ämnen såsom teknik, matematik och naturkunskap gynnar den globala marknaden eftersom ämnena är sammankopplade med ekonomiska vinstintressen.¹⁰ Det som är viktigt att poängtera är att Nussbaums bok är en debattbok och inte ett vetenskapligt underlag men en intressant tanke som analysdelen kommer att återkoppla till.

---

⁷ Skolverket, *Morgondagens medborgare*, 2010, s. 33-34

⁸ Skolverket, 2010, s. 9

⁹ Skolverket, *Skolverkets slutsatser om likvärdighet och det fria skolvalets effekter*, 2013

¹⁰ Nussbaum, 2010, s. 2

Syfte och frågeställningar

Forskning om internationella undersökningar som exempelvis PISA är ännu tunt. Tidigare studier har fokuserat på att undersöka elevernas resultat och vad resultaten beror på. Dagens forskning säger att den socioekonomiska bakgrunden är avgörande för vad eleverna får för resultat, men ingen har hittills studerat de grundläggande faktorerna i skolverkets rapporter innehållande om varför internationella undersökningar genomförs eller motivering till varför vissa ämnen testas. Det är med andra ord angeläget att rikta fokus på de internationella undersökningarnas grundfaktorer och förklaringar i skolverkets rapporter.

Syftet med undersökningen är att synliggöra och uppmärksamma vad skolverkets rapporter beskriver om specifikt två internationella undersökningar, PISA och ICCS. Undersökningen ska betraktas som en litteraturstudie för att se vad skolverket skriver för argumentationer till varför internationella undersökningar genomförs, varför just vissa ämnen testas internationellt och orsaker till elevernas resultat i PISA 2012 och ICCS. Avsikten med en litteraturstudie är en kartläggning av olika litteratur och i detta fall är det fyra rapporter från skolverket som analyseras för att ge en djupare kunskap om internationella undersökningar. Det är intressant att uppmärksamma internationella undersökningar för att se hur diskussionerna förs kring varför vissa kunskaper testas, vad som diskuteras i forskningen och synliggöra det som det inte har synliggjorts. Frågeställningarna är formade efter en litteraturstudie som har som fokus att sammanföra litteratur för att ge en djupare kunskap.

Följande frågeställningar genomsyrar undersökningen:

- Vad är motiveringen till att internationella undersökningar ska genomföras?
- Hur motiveras ämnesvalet som testas i dem internationella undersökningarna?
- Vilka orsaker tar rapporterna upp till elevernas resultat i PISA och ICCS?

Följande avsnitt beskriver forskningsläget kring, demokratiundervisning i skolan, möjliga svar på PISA:s försämrade resultat och hur en mätbarhetskultur har växt fram med internationella mätningar.

Forskningsläge

Forskningsläget är utbrett kring studier som behandlar hur den svenska skolan jobbar med demokratiundervisning och hur elever uppfattar demokrati som begrepp. Däremot finns det färre undersökningar gällande internationella undersökningars betydelse.

Daniel Pettersson har skrivit en avhandling som heter *Internationell kunskapsbedömning som inslag i nationell styrning av skolan*, som tar upp att internationella undersökningar anses vara till för att stärka kvalitén i skolan, men även den ekonomiska tillväxten i Europa.¹¹ Pettersson menar att internationella kunskapsmätningar är en mötesplats för forskare, beslutsfattare och administratörer för att skapa en nationell policy. Petterssons syfte är att förstå hur internationella undersökningar skapar en politisk styrning av skolan både nationellt och internationellt.¹² Petterssons huvudresultat visar att det finns en risk för en homogenisering av utbildningssystemen länder emellan med hjälp av internationella undersökningar. Med homogenisering menar Pettersson att utbildningssystemen i länder skulle bli lika internationellt och styras från en mer internationell nivå. Detta skulle kunna resultera i att det blir svårare att styra skolan politiskt på nationell nivå.¹³

Anders Broman som har skrivit *Att göra en demokrat? Demokratisk socialisation i den svenska gymnasieskolan* menar att ur den politiska debatten i Sverige har det framkommit att kunskapsuppdraget inte har varit i centrum utan att istället så har demokratiuppdraget tagit mer plats i skolan. Broman menar på att svenskan som ämne borde gå före demokratiuppdraget eftersom språket är ett faktum för att förstå demokratiuppdraget.¹⁴ Hans studie visar även att en stor del av eleverna som han undersökt inte tycker det är viktigt att vara politiskt aktiv i ett parti och här poängterar Broman att vara knuten till partier inte alltid behöver vara det viktigaste för en demokratisk princip. Däremot vill eleverna vara aktiva samhällsmedborgare som innebär att gå och rösta, vara kritisk och söka information.¹⁵

Sten Svensson beskriver att demokratiska frågor inte får lika stor plats i skoldebatten och att det ska vara förklaringen till varför ICCS inte har fått lika stort genomslag som PISA. Internationella undersökningarna har utvecklat en mätbarhetskultur. Det som Svensson kommer fram till är att mätbarhet som oftast blir kvantitativ tolkas som en mer sanning än kvalitativ forskning. De ungas medborgliga kompetens kan inte endast ses ur kvantitativt perspektiv utan djupanalyser måste också kompletteras med intervjuer, observationer och detta får inte glömmas bort i skoldebatten. Svensson nämner ett annat problem med internationella undersökningar, att dessa tenderar att täcka ett helt fält. Det som har studerats anses vara något objektivt. Det enda som internationella undersökningarna kan få svar på är

---

¹¹ Pettersson, 2008, s. 275

¹² Pettersson, 2008, s. 25

¹³ Pettersson, 2008, s. 185-189

¹⁴ Broman, 2009, s. 13

¹⁵ Broman, 2009, s. 196

de frågor som ställs till eleverna. Därefter blir det svårt att göra en stor generalisering. Om de frågor som ställs i ICCS får för stor plats i klassrummet, utbildningspolitiken eller forskningen så kan detta enligt Svensson leda till ett endimensionellt sätt att se på hur medborgarkunskaper kan framställas hos eleverna. Blir medborgarskapet bara något som ska kunna mätas och uppnås blir det svårt att egentligen undersöka hur ungdomarna lever efter medborglig kompetens.¹⁶

Osman Aytar och Orlando Mella har skrivit *Bortom skolframgång – En analys av PISA 2006 ur ett intersektionellt perspektiv*. Detta är en tidskriftsartikel och de diskuterar vad som påverkar olika skolresultat och de påvisar från flera undersökningar att det beror på socioekonomisk bakgrund och att det finns en skillnad mellan pojkar och flickor. Flickor är överlag mer högpresterande än pojkar. Syftet med deras undersökning är att se om det finns tydliga skillnader med PISA:s resultat från 2006 mellan inrikes och utrikes födda elever. Med ett intersektionellt perspektiv undersöker Aytar och Mella om PISA:s resultat beror på sociala ojämlikheter. Begrepp som kön, klass och ras/etnicitet är aktuella för att se sociala ojämlikheter. De skapade olika begrepp som flicka, pojke, svenskar med inrikes födda föräldrar och svenskar med utrikesfödda föräldrar för att se hur de variablerna påverkade elevernas resultat.¹⁷ Deras huvudresultat var att det är svårt att se skillnader mellan inrikes födda och utrikesfödda i PISA:s resultat.¹⁸

Lena Carlsson har skrivit *Medborgarskap som demokratins praktiska uttryck i skolan – diskursiva konstruktioner av gymnasieskolans elever som medborgare*. Carlsson förklarar att den socioekonomiska bakgrunden spelar en roll för elevers skolresultat. Carlsson beskriver att skolan faktiskt avgör vilka elever som kommer kunna spela en betydande roll i samhället och inte. Eleverna delas upp i insiders och outsiders. Utbildning för elever kan förstås som en anpassning och underordning mer än att utveckla reflexion och en självständighet.¹⁹ Carlssons syfte med undersökningen är att skapa olika diskurser som påverkar demokratin och medborgarskapet i praktiska utbildningssammanhang.²⁰ Carlssons resultat påpekar att det är mycket som påverkar vad elever tar till sig och inte för att bli aktiva samhällsmedborgare.

---

¹⁶ Svensson, *Är du mätbar nog lilla vän? Mätbarhetskultur ICCS 2009 och ungdomars medborgar-kompetens*, 2012

¹⁷ Aytar & Mella, 2012, s. 45-50

¹⁸ Aytar & Mella, 2012, s. 61-62

¹⁹ Carlsson, 2006, s. 158

²⁰ Carlsson, 2006, s. 17

Exempel på det är att både skolan och elevernas fritid påverkar hur eleverna blir aktiva samhällsmedborgare.²¹

Cecilia Eriksson har skrivit, *Det borde vara att folket bestämmer": en studie av ungdomars föreställningar om demokrati*. Hennes undersökning gick ut på att göra gruppsamtal och undersöka ungdomars attityd till demokrati. Eriksson har valt undersökningsskolor strategiskt, en yrkesförberedande skola, en skola i ett bostadsrättsområde och en skola på landsbygden. Eriksson har valt variablerna socioekonomisk bakgrund, ålder och kön. Hon analyserade både gruppen som helhet och som individer. Gruppsammansättningarna var olika, vissa grupper var killar och tjejer blandade i och vissa grupper var det endast tjejer i och killar i.²² Hennes huvudsakliga resultat visar att ungdomarna i undersökningen uppfattade att skolan som institution lär ut om demokrati och poängterar hur viktigt det är med demokrati. Samtidigt kände eleverna att de inte är i en demokratisk institution. Oavsett ålder, kön och socioekonomisk bakgrund upplevde eleverna i hennes undersökning att de inte hade så mycket att säga till om i skolan.²³

Material och Avgränsning

Det empiriska materialet för litteraturstudien är rapporter som är skrivna av skolverket gällande internationella undersökningar. Mitt intresse och fokus har från början varit rapporter gällande PISA och ICCS på grund av medias stora framställning gällande PISA och ICCS undanskymda roll i media. Fyra rapporter har valts på grund av den tidsbegränsning som en uppsats innebär och för att jag realistiskt ska kunna analysera varje rapport ingående och för att kunna svara på litteraturstudiens frågeställningar. Varför rapporter från skolverket har valts beror på att skolverket är den styrande institutionen över den svenska skolan. Hur skolverket framställer internationella undersökningar kommer på ett eller annat sätt att påverka den svenska skolan. Dessa fyra rapporter har valts beror också på att samtliga är relativt nya rapporter vilket är av största vikt för att diskutera en nulägesbeskrivning vad skolverket diskuterar gällande internationella undersökningar. Följande stycken förklarar vilka rapporter som har analyserats och varför jag har valt just dem.

PISA 2012 15-åringars kunskaper i matematik, läsförståelse och naturvetenskap. Rapporten är skriven år 2013. Denna rapport visar det sammanlagda svenska resultatet i PISA 2012 där

---

²¹ Carlsson, 2006, s. 153

²² Eriksson, 2006, s. 43-52

²³ Eriksson, 2006, s. 241-247

huvuddelen som testades var matematik men också ämnena svenska och naturkunskap. Syftet med internationella undersökningen PISA är att se hur rustade eleverna är för att bli aktiva samhällsmedborgare. PISA är en unik internationell undersökning eftersom den anses visa kunskaper och färdigheter hos elever som ska vara av betydelse för framtiden.²⁴ PISA testade slumpmässigt utvalda skolor i Sverige och åldrarna på eleverna som deltog i undersökningen var 15 år gamla. PISA startade år 2000 och har sedan dess genomfört undersökningen var tredje år. Utöver det prov som elever testas på tas även elevers attityder och värderingar om skolan in. Inledningen till rapporten är mycket negativ eftersom Sverige har fått ett försämrade resultat i alla tre ämnen som testas i PISA.²⁵ I PISA 2012 deltog 65 länder i undersökningen.²⁶ Med denna rapport får jag en tydlig bild över Sveriges resultat i PISA undersökningen, argumentation kring ämnesval och orsaker till det försämrade resultaten.

Morgondagens medborgare ICCS 2009: svenska 14-åringars kunskaper, värderingar och deltagande i internationell belysning. Denna rapport visar resultatet av ICCS undersökning som sammanfattningsvis har testat det medborgliga uppdraget i skolan. Syftet med internationella undersökningen ICCS är att se hur väl förberedda eleverna är att bli samhällsmedborgare. ICCS testade elever i årskurs åtta år 2009 och den testades i 38 länder. Inledningen till rapporten är mycket positiv eftersom Sverige anses har goda kunskaper i den medborgliga kompetensen som är den huvudsakliga kompetensen som testas i undersökningen. Elevers attityder till skolan har samlats in via en enkät och elevers attityd till deltagande och aktivitet i skola och fritid.²⁷ Denna rapport möjliggör att göra en diskussion mellan PISA och ICCS som internationella undersökningar. Eftersom både PISA och ICCS anser testa kunskaper och färdigheter som behövs för att eleverna ska verka som aktiva samhällsmedborgare är det av yttersta intresse att se skillnader och likheter i vilka kunskaper som anses vara viktiga för att bli en aktiv samhällsmedborgare.

Grundskolan i internationella kunskapsmätningar – kunskap, skolmiljö och attityder till lärande. Denna rapport är skriven år 2014 och sammanfattar översiktligt Sveriges resultat i olika internationella undersökningar som har genomförts mellan år 1995-2012. Syftet med rapporten är att ge en bred bild med jämförelse mellan andra deltagande länder i internationella undersökningar gällande elever i grundskoleåldern och presentera svenska

---

²⁴ Skolverket, 2013, s. 17

²⁵ Skolverket, 2013, s. 6

²⁶ Skolverket, 2013, s. 20

²⁷ Skolverket, 2010, s. 9

elevers resultat.²⁸ Följande internationella undersökningar diskuterar rapporten, PIRLS, PISA, TIMSS, ICCS och European Survey of Language Competences, ESLC. Med denna rapport får jag en översiktlig bild på det svenska resultatet under 1995-2012 i olika internationella undersökningar, vilket blir den tidsmässiga avgränsningen i litteraturstudien.

Högpresterande elever, höga prestationer och undervisningen. Denna rapport skrevs år 2012. Syftet med rapporten är att förstå det nedåtgående resultaten i olika internationella undersökningar. De internationella undersökningarna som presenteras i denna rapport är, PIRLS, PISA och TIMSS. Fokus i rapporten är på de högpresterande eleverna eftersom också dem visat ett nedåtgående resultat under de senaste tio åren i matematik, läsning och naturkunskap.²⁹ Rapporten är intressant att analysera eftersom att fokus är på de högpresterande eleverna i Sverige och rapporten diskuterar orsaker till varför vissa elever kan ha en högre prestation än andra och en diskussion kring varför de högpresterandes resultat har försämrats.

Metod och teoretisk analysmodell

Undersökningen är som tidigare nämnts att betrakta som en litteraturstudie. Avsikten med att välja en litteraturstudie är att fokusera på vad skolverkets rapporter har skrivit om internationella undersökningar och sammanföra vad olika forskningsområden har undersökt om ämnet, därav var valet litteraturstudie som metod ganska självklar. I material och avgränsning beskrevs det att skolverket är den styrande institutionen gällande skolan och det är av yttersta vikt att studera via en litteraturstudie vad skolverket beskriver om internationella undersökningarna. Vad skolverket beskriver om internationella undersökningar kan få en stor betydelse för hur skolan utformas och struktureras, därför är en litteraturstudie aktuell för att förstå skolverkets syn på internationella undersökningar. Samtidigt är poängen att se vilka kunskaper som anses vara viktiga för att se hur svenska elever i skolan kan utveckla sig till att bli aktiva samhällsmedborgare som det empiriska materialet, rapporterna beskriver.

Skolverkets rapporter analyseras efter en tankemodell som är hämtad från Ove Karlssons *Utvärdering – mer än metod*, se figur 1. Karlsson har använt tankemodellen som en utvärderingsmetod till att undersöka vilken kunskap som ska utvärderas inom ett visst område. Beroende på vad undersökningen handlar om kan tankemodellen ha olika fokus. *Samhällsförändringar* innebär vad som kan påverka den aktuella verksamheten som ska

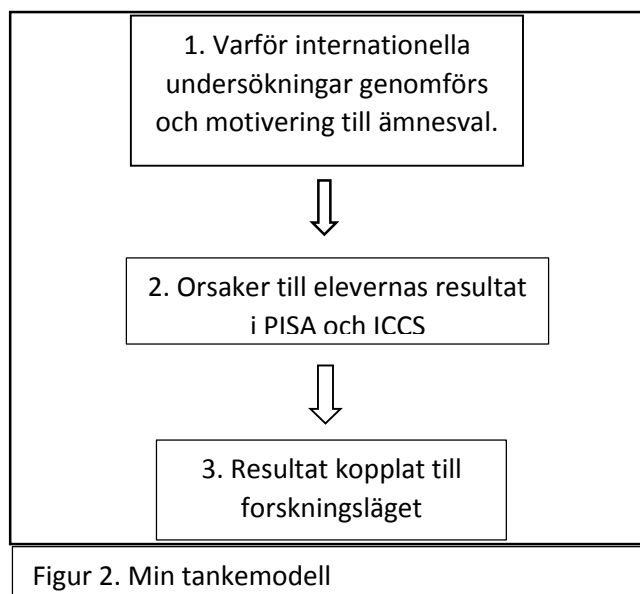
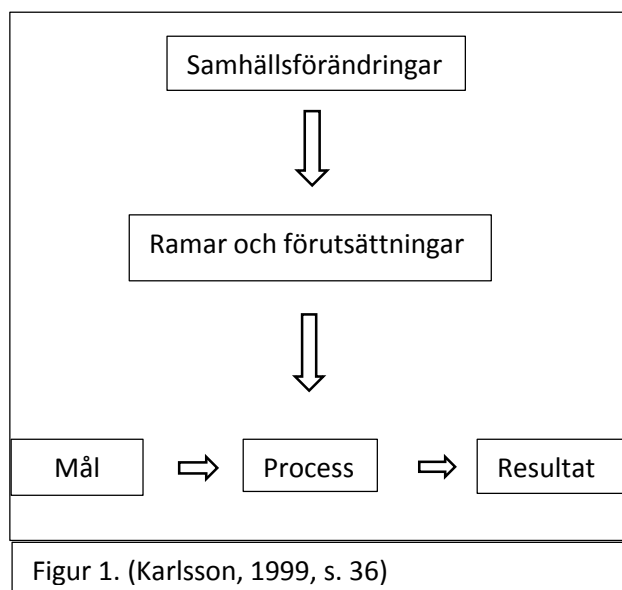
---

²⁸ Skolverket, 2014, s. 8

²⁹ Skolverket, *Högpresterande elever, höga prestationer och undervisningen*, 2012, s. 6

undersökas. *Ramar och förutsättningar* kan vara olika begränsningar som ekonomiska resurser och tid. *Målet* ska ses som vad det är som ska utvärderas, *processen* kan leda till olika frågor som berör det som deltar i utvärderingen och *resultatet*, är vad utvärderingen har för syfte.³⁰ Vad tankemodellen ska ge för kunskap till litteraturstudien är en djupare förståelse för skolverkets rapporter innehåll.

Karlssons tankemodell har gjorts om för att anpassa skolverkets rapporter, se figur 2. Litteraturstudiens frågeställningar har genererat tankemodellens uppbyggnad och ska verka som ett teoretiskt analysverktyg för att visa vad skolverkets rapporter skriver om internationella undersökningar. Med tankemodellen blir det ett fokus på vad som är det viktigaste ur rapporterna som ska synliggöras. Beroende på vilken modell som används som en analysmodell kommer alltid något att uteslutas. Detta är jag medveten om och eftersom undersökningen är kvalitativ måste ett fokus på vad som ska analyseras i rapporterna vara tydlig.

Min tankemodell, figur 2, består av tre analysvariabler. Följande stycke förklarar varje analysvariabel i tankemodellen, hur detta kopplas till rapporterna, undersökningens frågeställningar och även kopplingen till Karlssons modell.

³⁰ Karlsson, 1999, s. 36

1. *Varför internationella undersökningar genomförs och motivering till ämnesval*, i den första analysvariabeln kommer det beskrivas vad rapporten skriver om varför internationella undersökningar genomförs och motiveringar till vilka ämnen som testas. För att koppla till Karlssons modell, kan jag utläsa olika samhällsförändringar till varför internationella undersökningar genomförs eller motivering kring ämnesval till undersökningen som påverkas av olika samhällsförändringar? Med samhällsförändringar menas bland annat, kommunaliseringen, det fira skolvalet och även synen på en viss kunskapsform, finns det uttryck för detta i rapporterna?

2. *Orsaker till elevernas resultat i PISA och ICCS* har jag valt att se som en analysvariabel. Här kommer det beskrivas vad orsakerna är till elevernas resultat i dem internationella undersökningarna PISA och ICCS. Kopplingen till Karlssons modell är då vilka typ av orsaker som rapporten beskriver. Karlsson skriver om ramar och förutsättningar och i forskningsläget beskrevs socioekonomisk bakgrund vara en orsak till olika elevers resultat i olika mätningar, har den socioekonomiska bakgrunden påverkat? Eller finns det andra orsaker som inte forskningsläget eller media har redovisat som kan återfinnas i rapporterna?

3. *Resultat kopplat till forskningsläget*, här kommer resultatet av ovanstående analysvariablerna att diskuteras med forskningsläget. Kopplingen till forskningsläget har lagts strategiskt som en egen del för att göra det tydligt för läsaren vad analysvariablerna har kommit fram till kopplat till vad tidigare forskning beskriver. Kopplat till Karlssons modell kan målet kopplas till vad tidigare forskning beskriver om varför internationella undersökningar genomförs, motivering till ämnesval och orsaker till resultaten i PISA och ICCS. Processen kan kopplas till om det ger nya frågor kring vad internationella undersökningar visar och resultatet kan kopplas till vad internationella undersökningars egentliga syfte är.

För att sammanfatta tankemodellen så kommer litteraturstudien att analyseras efter tre analysvariabler. Den första kommer beskriva vad rapporten beskriver om vad motiveringen är till att internationella undersökningar genomförs och motivering kring ämnesval, den andra orsaker till elevernas resultat i undersökningarna och det sista resultatet av vad de andra två analysvariablerna kopplat till forskningsläget.

Bakgrund till internationella undersökningar och deras innebörd

Organisationer bakom de internationella undersökningarna

IEA (International Association for the Evaluation of Educational Achievement) började genomföra internationella undersökningar redan under 1960-talet och på senare år har även EU intresserat sig för resultaten. Främst har internationella undersökningar mätt kunskaper i matematik, läsförståelse och naturvetenskap. Från 1960-talet har svenska elever presterat undermåligt i internationella undersökningar, under genomsnittet i tre undersökningar.³¹

Intresset för att jämföra skolsystem och resultat internationellt började redan på 1950-talet. Det var inte bara i Sverige som en reformverksamhet av skolan inträffade, detta skedde i många delar av Europa. I Sverige var frågan om den obligatoriska grundskolan skulle införas. Forskare under denna tid diskuterade möjligheterna att göra undersökningar och jämförelser länder emellan för att kunna se vad det är som gör att vissa elever presterar bättre och vad är det i skolsystemen som påverkar elevprestationer. Detta skulle ses som ett forskningsprojekt där forskare skulle samverka och inom en och samma organisation. Detta är grunden till bildningen av IEA.

OECD (The Organisation for Economic Co-operation and Development) är ytterligare en organisation som har intresserat sig av att göra internationella undersökningar. OECD är en samarbetsorganisation för att främja en ekonomisk och social utveckling för medlemsländerna som är industriländer. För att främja den ekonomiska och den sociala utvecklingen står utbildningen i fokus och varje år publiceras kvantitativa beskrivningar av olika satsningar på utbildning och hur utbildningssystem ser ut i olika länder. Samtidigt beskrivs det att jämförande undersökningar har saknats och här har OECD sedan 90-talet formulerat undersökningar som har som fokus på de förmågor som behövs för att elever ska kunna leva i det moderna samhället.³²

Pettersson indikerar att OECD började genomföra egna internationella undersökningar för att organisationen ville ha fram andra frågor än vad IEA hade fått fram samtidigt deltog inte alla OECD länder i IEA:s undersökningar. IEA och OECD:s kunskapsmätningar ska anses vara lika enligt Pettersson. OECD:s kunskapsmätningar anses ha en ekonomisk faktor och hur utbildningen kan utveckla ekonomin länder emellan. Här kom PISA att bli en policymätning

---

³¹ Pettersson, 2011, s. 259

³² Skolverket, 2013, s. 10

utifrån tanken att mäta kunskaper som elever har användning för i framtiden och inte läroplanskunskaper som IEA ansågs propagera för.³³

När internationella undersökningar skulle börja genomföras ansågs ämnena matematik och naturvetenskap som bra ämnen att jämföra länder emellan eftersom det mätte elevers kognitiva förmågor. Ett andra skäl var också att matematik, naturvetenskap, läsförståelse och delar av samhällskunskapen ansågs vara likvärdiga länder emellan. Ett exempel på ett ämne som gick bort för att det ansågs vara för nationellt baserat var historia.³⁴

Den första IEA studien gjordes år 1964 och detta var i matematik. Studien hette First International Mathematics Study (FIMS). Det var tretton länder som deltog varav Sverige var ett utav länderna. Denna studie fick en stor internationell uppmärksamhet speciellt i Sverige och USA som presterade under genomsnittresultatet. Liknande studie gjordes år 1980 och även där presterade svenska elever under genomsnittet, bland de lägsta här var det tjugo länder som deltog. En tredje undersökning gjordes inom matematik år 1995 och där deltog 45 länder och här visade svenska elever att de låg över det internationella genomsnittet och en klar förbättring från 1980 års studie.³⁵

Följande internationella kunskapsmätningar har IEA framställt, den första är TIMSS som testade årskurs fyra och årskurs åtta elever inom matematik och naturvetenskap. Denna undersökning har mätts två gånger, en gång år 2003 och år 2011. Den andra är PIRLS som testade årskurs fyra i läsförståelse och har genomförts år 2001 och år 2011. Den tredje är ICCS som testade medborgarkunskaper för årskurs åtta år 2009.³⁶ Den sista kunskapsmätningen är ESLC som har testat de två största främmande språken, engelska och spanska. Eleverna som testades gick i årskurs nio och genomfördes år 2011.³⁷ OECD har konstruerat PISA som testade 15 åringar inom matematik, naturkunskap och läsförståelse och genomfördes första gången år 2000 och senaste år 2012.³⁸

All undervisning ska genomsyra det demokratiska uppdraget

Följande stycken innehåller en kort presentation av allmänna läroplansmål ur Lgr 11. Det är intressant att beskriva hur skolans samtliga ämnen ska genomsyra det demokratiska uppdraget kopplat till dem internationella undersökningarna. Det som samtidigt är viktigt att poängtera

---

³³ Pettersson, 2008, s. 105-106

³⁴ Pettersson, 2008, s. 98-99

³⁵ Skolverket, 2013, s. 11

³⁶ Skolverket, 2014, s. 10

³⁷ Skolverket, 2014, s. 64

³⁸ Skolverket, 2014, s. 10

är att internationella undersökningar överlag inte är direkt anpassade till respektive ämne i kursplanerna på nationell nivå men kan tillföra en diskussion om varför vissa ämnen testas.

De svenska styrdokumentet beskriver att all undervisning ska ha en demokratisk anda. Skolans uppgift ska vara att låta varje individ kunna bli till sitt bästa och kunna agera som aktiva samhällsmedborgare. Olika åsikter ska kunna föras fram för att elever ska kunna ta personliga beslut. En diskussion ska också ske med vad kunskap är och vad som kan anses vara viktig kunskap i framtiden. Skolan måste ge utrymme till att olika kunskapsformer kommer fram. Styrdokumentet beskriver också på att alla ämnen är lika viktiga och ska uppmärksammas för att det ska kunna bildas en enhet för individerna.

En likvärdig utbildning ska ges till de svenska eleverna vilket innebär att alla elever ska ha rätt till att utveckla sig till sitt bästa utifrån elevens behov och förutsättningar oavsett var eleven bor. Styrdokumentet menar också på att skolan har ett ”särskilt ansvar” för de som har det extra svårt och hjälpa dem i deras kunskapsutveckling. En likvärdig utbildning innebär inte att alla resurser ska fördelas lika eller att alla elever ska ha samma undervisning utan ska anpassas till varje elevs behov och förutsättningar. Undervisningen ska föras i demokratiska former och elever ska aktivt kunna delta i planering av undervisning och sitt eget skolarbete för att kunna förbereda dem på bästa möjliga sätt för framtiden.³⁹

Analys av Skolverkets rapporter gällande internationella undersökningar

Varje rapport kommer att inledas med skolverkets avsikt med rapporten. Det är fyra rapporter som presenteras och beskrivs var för sig. Dessa är följande, *PISA 2012 15-åringars kunskaper i matematik, läsförståelse och naturvetenskap*, *Morgondagens medborgare ICCS 2009: svenska 14-åringars kunskaper, värderingar och deltagande i internationell belysning*, *Grundskolan i internationella kunskapsmätningar – kunskap, skolmiljö och attityder till lärande* och *Högpresterande elever, höga prestationer och undervisningen*. Varje rapport analyseras utefter min tankemodell (se sid.9). Tankemodellens analysvariabler består av:

1. Varför internationella undersökningar genomförs och motivering till ämnesval.
2. Orsaker till elevernas resultat i PISA och ICCS
3. Resultat kopplat till forskningsläget

---

³⁹ Skolverket, *Läroplan för grundskolan*, 2011, s. 7-9

Rapport 1. *PISA 2012 15-åringars kunskaper i matematik, läsförståelse och naturvetenskap*

Syftet med rapporten från skolverkets sida är att presentera resultatet från PISA undersökningen år 2012. Rapporten visar också en jämförelse över tid och en viss jämförelse med resultatet länder emellan. Rapportens syfte är också att visa elevers attityder till skolan, motivation, trivsel, samhörighet och uppfattningen om dem själva. Detta är den femte PISA undersökningen som Skolverkets rapport presenterar. I PISA 2012 deltog 65 länder varav 34 länder var OECD länder. I Sverige deltog 4736 elever i 209 skolor. Eleverna fick först ett provhäfte och sedan en enkät som berör elevers attityder till skolan, motivation, trivsel, samhörighet och uppfattningen om dem själva. Den totala provtiden var 120 min och för enkäten 35 min.⁴⁰

1. Varför internationella undersökningar genomförs och motivering till ämnesval.

Syften till varför internationella undersökningar genomförs anses vara omfattande. I ett mer globaliserat samhälle behövs internationella undersökningar för att se hur utbildningen står sig och hur det kan ses ur ett internationellt perspektiv.⁴¹ Rapporten beskriver att skolan ska väcka elevernas intresse till en livslust att lära och tillgodose varje elevs behov. För att kunna utveckla ett utbildningssystem till det bättre så behövs internationella undersökningar för att kunna jämföra länders resultat emellan.⁴² Rapporten beskriver att det främsta syftet med PISA undersökningen är att se hur rustade 15-åringar är för framtiden. Den beskriver vidare att PISA undersökningen är unik eftersom den anses testa vad eleverna behöver ha för kunskaper och färdigheter för att klara sig i framtiden. Det som elever testas på är att kunna omsätta sina kunskaper i ett sammanhang, tolka och reflektera över information, förstå processer och även förmågan att lösa problem.

Det poängteras att de kunskaper och färdigheter som behövs för att kunna fungera i ett modernt samhälle är många och skiftande. Vikten av att kunna kritisk tolka och granska information blir allt viktigare och speciellt i ett samhälle där information är lättillgänglig och teknologiskt baserade. Rapporten nämner att det är viktigt att eleverna kan uppnå en medborgarkompetens och att PISA undersökningen avser att testa just medborgarkompetensen. PISA har inte som mål att mäta faktakunskaper utan mer om hur

---

⁴⁰ Skolverket, 2013, s. 21

⁴¹ Skolverket, 2013, s. 3

⁴² Skolverket, 2013, s.10

eleverna omsätter kunskaper. Rapporten poängterar också att många elever lär sig utanför skolan och det som just testas i PISA kan eleverna till viss del ha lärt sig utanför skolan.⁴³

Följande stycke förklarar kortfattat vad rapporten skriver om varje ämne som testas i PISA. Fokus på beskrivningen om ämnena har varit motiveringen till varför matematik, naturkunskap och läsning har testats i PISA. Det har lagts mer fokus på matematiken eftersom det var huvudämnet i PISA 2012.

Motivation till Matematiken

Matematikdelen poängterar att matematiken är viktiga kunskaper för eleverna att kunna för sitt framtida arbetsliv, privatliv och utbildning. Rapporten argumenterar för att det är viktigt att veta vad eleverna har för kompetens kring matematiska begrepp. Matematiken i PISA är tänkt att kunna vara situationer som eleverna kan möta i sitt dagliga liv. PISA använder ett begrepp vid namn Mathematical literacy som beskriver hur eleverna kan använda matematiska begrepp som är viktigt för elever att kunna som framtida medborgare. Begreppet hjälper elever att förstå vilken roll matematiken har i världen och utveckla att eleverna reflekterar och tar bra beslut i sin framtid.

Frågorna i matematikdelen är uppdelade i olika innehållskategorier. Det finns fyra innehållskategorier och dessa är följande, ”Förändring och samband” som testat statistik, samband och algebra, ”Kvantitet” som testat aritmetik och taluppfattning, ”Rum och form” som avser att testa geometri och mätningar, ”Osäkerhet” provar slutligen sannolikhetslära och statistiska frågeställningar.⁴⁴ Exempel på en provfråga kommer presenteras för att ge en inblick på vad eleverna testades på.

Uppgiften heter, *Dropphastighet* (för att se hela frågans uppbyggnad se bilaga 1.) Frågan förklarar att en sjuksköterska måste ha kunskap om hur mycket medicin hen ska ge. Uppgiften består i att räkna ut dropphastigheten utifrån vissa variabler. Frågan kategoriseras i en vikt för ett framtida yrkesliv och kopplas till innehållskategorin förändring och samband. Denna fråga klassificeras som en av de svåraste provuppgifterna på matematikdelen.⁴⁵

Motivation till Naturkunskapen

Samma som med matematiken ska frågorna här vara relevanta för elevernas framtid och för att eleverna ska kunna fungera som reflekterande samhällsmedborgare. De ämnen som

---

⁴³ Skolverket, 2013, s.17-19

⁴⁴ Skolverket, 2013, s. 26-27

⁴⁵ Skolverket, 2013, s. 64

naturkunskapen anknyter till är biologi, kemi, fysik, geografi och geologi. Eftersom PISA inte mäter specifika skolämnen kan flera utav ovanstående ämnena blandas i en fråga. Argumentet för detta är att i det vardagliga livet så möts flera discipliner i en och samma kontext i olika samhällsfrågor och ett exempel på detta är om hur elever ska kunna ta ställning till kärnkraftsfrågan måste eleverna ha förståelse för både biologi och fysik och andra samhällseliga aspekter.⁴⁶

Frågor i naturkunskapen delas upp i olika sammanhang för att tydliggöra hur frågorna kan ses som en användning för eleverna i framtiden. Följande sammanhang delas frågorna upp, Hälsa, Naturresurser, Miljö, Risker och Naturvetenskapens frontlinjer.⁴⁷ Ett exempel på en provfråga i naturkunskapen heter, *Växthuseffekten, fakta eller myt?* (för att se hela frågans uppbyggnad se bilaga 2.) En lång förklaring ges till eleven om hur hen ska jämföra olika diagram och argumentera om det är sant eller en myt med växthuseffektens ökande halter. Denna fråga klassificeras som en svår uppgift och tillhör sammanhanget miljö och eleven ska visa kunskaper på att kunna använda naturvetenskapliga förklaringar till frågans fenomen.⁴⁸

Motivation till Läsning

Huvudpoängen med PISA:s läsprov stämmer väl överens med kursplanen i svenska, att eleven via en text ska kunna tolka, hämta information, kritiskt granska och reflektera.⁴⁹ Det fanns även ett digitalt läsprov som eleverna fick möjlighet att göra. Då skrev eleverna in sina svar på datorn istället för att göra det skriftligt.⁵⁰ En typisk läs uppgift som testade eleverna var en läsförståelse av en pjäs som heter, *Pjäsen är huvudsaken* (för att se hela frågans uppbyggnad se bilaga 3.) Uppgiftens syfte är att söka och hitta information och texten är lång enligt en PISA-standard.⁵¹

2. Orsaker till elevernas resultat i PISA och ICCS

Det beskrivs i rapporten att PISA 2012 ”manar till eftertanke”. Det svenska resultatet har sjunkit succesivt sedan PISA mätningarna började år 2000. Fjorton punkter sammanfattar resultatet och samtliga punkter beskriver den negativa spiralen av resultatet. Totalt sett har Sverige försämrat sitt resultat i alla tre ämnena matematik, naturkunskap och läsning i jämförelse med andra år som PISA har genomförts och i jämförelse med andra länder.

---

⁴⁶ Skolverket, 2013, s. 84-85

⁴⁷ Skolverket, 2013, s. 86

⁴⁸ Skolverket, 2013, s. 93

⁴⁹ Skolverket, 2013, s. 108

⁵⁰ Skolverket, 2013, s. 121

⁵¹ Skolverket, 2013, s. 113-114

Rapporten beskriver möjliga förklaringar till varför det svenska resultatet har sjunkit. Sedan tidigare har resultatet sjunkit för lågpresterande elever och för högpresterande har det inte förändrats så mycket. I PISA 2012 har både lågpresterande och högpresterande tappat i resultat i samtliga tre ämnen. Både pojkar och flickor har försämrat sina resultat men det är varierat beroende på vilket ämne vi talar om. Det finns ingen skillnad mellan pojkar och flickor gällande medelresultatet, men lågpresterande pojkar bidrar lite mer till den negativa nedgången.

Rapporten diskuterar migrationsbakgrundens betydelse för PISA resultatet för att se om det finns en skillnad på inrikes födda elevers och utrikes födda elevers resultat. Inrikes födda elever har minst en förälder som är född i Sverige oavsett var eleven är född. Utrikes födda räknas till dem vars båda föräldrar är födda utanför Sverige. Rapporten ställer sig frågan om migrationsbakgrunden kan vara en orsak till den sjunkande resultatet, men kommer fram till att det sjunkande resultatet har varit relativt likt fördelat bland inrikes födda och alla elever. Slutsatsen är således att migrationsbakgrunden inte har någon betydelse enligt rapporten.⁵²

Den socioekonomiska bakgrunden är väl känt för att kunna vara en orsak till en elevs prestation som också PISA undersökningen poängterar. Ett lands socioekonomiska bakgrund har betydelse för om hur likvärdigheten mellan skolor utspelar sig, vilket betyder till hur stor del skolor kan kompensera för en elevs socioekonomiska bakgrund. I PISA undersökningens enkät mäts den socioekonomiska bakgrunden i ett index där kulturella, ekonomiska, och sociala förutsättningar tas hänsyn till kopplat till elevernas föräldrars yrke och utbildningsbakgrund. Variationen i likvärdigheten mellan skolorna i Sverige som är baserat på matematikresultatet är lågt vilket är positivt att skolan ger lika förutsättningar för alla svenska elever. Ämnenaturkunskap och läsning är också variationen i likvärdigheten mellan skolor internationellt sätt lågt. Detta hör ihop med att påverkan på den socioekonomiska bakgrunden i Sverige är ganska liten.

Rapporten diskuterar elevers attityder och speciellt när det gäller matematikresultatet eftersom det har försämrats i alla elevgrupper samtidigt som elevernas självförtroende ökar kring sin egen förmåga till den matematiska grunden. En stor del av matematikuppgifterna hoppade många svenska elever över och en av dem var uppgiften *dropphastigheten* som presenterades ovan. Anledningen till varför många svenska elever hoppade över matematikuppgiften *dropphastigheten* drar rapporten slutsatsen utifrån enkäten som eleverna fick fylla i att de har

---

⁵² Skolverket, 2013, s. 143-48

blivit mindre uthålliga, och ängsliga vilket stämmer överens med det nedåtgående resultaten. Hur rapporten förklarar att eleverna har blivit mindre uthålliga och ängsliga förs samman med att eleverna hoppade över vissa provuppgifter. Samtidigt beskriver rapporten att det finns en svårighet att tolka de överhoppade provuppgifter, om det är en brist på motivation eller om eleverna inte kunde uppgifterna är svåra att förutsäga.⁵³

Rapporten beskriver att svenska elever är ovana vid PISA:s prov format och dess långa skrivtid. Det finns inga frågor som blir en mjukstart för eleverna som sedan ökar i svårighetsgrad som det brukar finnas i de nationella proven. Nationella proven har en annan bedömningsmodell än vad PISA har. I nationella proven används en positiv bedömning där eleverna kan få poäng för att vara på rätt väg i en fråga medan i PISA provet får man endast poäng vid rätt svar. Rapporten beskriver att eftersom eleverna inte är vana vid PISA:s provformat kan det påverka resultatet negativt.⁵⁴

Många elever uppfattar skolan som negativ, med en minskad samhörighet elever och lärare emellan. Detta menar rapporten är kopplat till prestation. Elever som både känner sig som en del av skolan och som ”outsiders” förklarar en nedåtgående trend gällande uppfattningen om att skolan är en bortkastad tid och det resultatet har fördubblats sedan PISA 2003. Rapporten poängterar inte vad som är definitionen på begreppet ”outsiders”.⁵⁵

Rapporten poängterar ett begrepp och det handlar om PISA:s betydelse för eleverna. PISA är för många elever ett *low-stake* prov. Detta grundar rapporten på att eleven är anonym när provet genomförs och att PISA inte har någon inverkan på deras betyg därmed kan man också få en förklaring till varför eleverna inte svarar på frågorna överhuvudtaget. PISA genomförs på vårterminen när samtliga elever i årskurs nio genomför en mängd med nationella prov som har en påverkan på betygen. Rapporten poängterar att mängden prov kan ha fått en negativ effekt för eleverna och kan ha påverkat det negativa resultatet. Rapporten poängterar att hur en motivationsaspekt kan påverka ett resultat måste studeras mer och även om det skulle vara en faktor till det nedåtgående resultatet så är det bara en av många förklaringar för att resultatnedgångarna har börjat tidigare innan fler nationella prov har satts in.

Rapporten för en diskussion om hur skolan kan vända resultaten och här måste möjliga orsaker hittas för att kunna vända den negativa trenden. Rapporten poängterar att det inte

---

⁵³ Skolverket, 2013, s. 148-151

⁵⁴ Skolverket, 2013, s. 39-40

⁵⁵ Skolverket, 2013, s. 152

finns en isolerad förklaring utan det är komplext. Rapporten diskuterar friskolereformen som en möjlig orsak som har ökat segregationen skolor emellan, men poängterar att det behövs mer forskning. Något som poängteras är att det kan röra sig om ett systemfel snarare än att det skulle bero på ämnesspecifika fel i skolan. Rapporten beskriver en förklaring till att kunna öka intresset för eleverna med att sätta in ämnena i konkreta situationer. Rapporten beskriver att de svenska eleverna är ”förlorare”. Ungdomar i Sverige har en stor frihet att forma sina egna liv och intressen jämförelsevis med andra länder som också haft en nedåtgående trend. Rapporten poängterar vikten med att möta varje elevs intressen och behov för att vända den negativa trenden.⁵⁶

3. Resultat kopplat till forskningsläget

Det största syftet med internationella undersökningen PISA är att se hur rustade dagens 15-åringar är för att bli aktiva samhällsmedborgare. Broman beskriver i sin studie att skolan i vissa fall är en svag socialisationsmodell för att få aktiva samhällsmedborgare. Han poängterar att det är mycket som påverkar om eleverna blir aktiva samhällsmedborgare och även att eleverna påverkas av vad som sker utanför skolan. Sammantaget anser Broman att skolan är en relativt svag agent till att få elever till aktiva samhällsmedborgare samtidigt som han säger att många elever går i önskad riktning. Den demokratiska socialisationsmodellen ska ses som komplex och påverkar elever från många olika håll.⁵⁷ Det som han beskriver kan få hela PISA:s syfte att falla om medborgarkunskaper till en största del fås utanför skolans väggar.

Pettersson poängterar att PISA har ett policysyfte och ska testa kunskaper som eleverna behöver för ett framtida samhällsliv. Pettersson diskuterar också OECD som organisation som har en avsikt om att kunskapsmätningarna ska ge resultat om hur ländernas ekonomi och konkurrensförmåga kan fungera bättre.⁵⁸ Hur PISA kan visa om hur ländernas ekonomiska tillväxt kan påverkas diskuteras inte i rapporten. Motiveringen till vilka ämnen som testas saknas till stor del i rapporten. Sammantaget beskrivs det inte vidare mer än att det är viktiga kunskaper för eleverna att kunna i framtiden men förklarar inte varför det är viktiga kunskaper. Med tanke på vad Pettersson beskriver så är syftet med PISA att öka den ekonomiska utvecklingen och öka konkurrensen vilket kan kopplas till Nussbaums resonemang om att dagens utbildning befinner sig i en tyst kris. Nussbaums tankar förtydligar

---

⁵⁶ Skolverket, 2013, s.154-56

⁵⁷ Broman, 2009, s. 200-204

⁵⁸ Pettersson, 2008, s.109

varför vissa ämnen såsom matematik, naturkunskap och läsning anses vara viktiga ämnen, för att dem ämnena anses ge en stark ekonomisk utveckling vilket OECD anser att utbildning ska ge. Nussbaum argumenterar för att ekonomisk tillväxt inte behöver kritiskt tänkande för att då finns en risk till att skapa ett kritiskt tänkande kring den ekonomiska tillväxten.⁵⁹ Hennes tankar kan kopplas till att det inte i rapporten finns några tydliga argument till varför matematik, naturkunskap och läsning har testats i så många år och i flera internationella kunskapsmätningar.

Rapporten beskriver en mängd med orsaker till PISA:s resultat. Liknande diskussioner finns i forskningen. Ayatar & Mella har studerat om det var skillnad i resultat bland inrikes födda och utrikes födda. Deras undersökning visar komplexiteten med att dela upp en invandrargrupp som en grupp som skulle behöva bestå av flera variabler. Etnicitet samspelar med, kön, klass, födelseland, ålder vid invandring, listan kan göras lång för att få ett mer säkrare resultat kring invandrar variabeln. Därför har det varit svårt att se om det verkligen är stora skillnader mellan utrikes födda och inrikes födda. Ayatar och Mellas huvudresultat är att socioekonomisk bakgrund fortfarande är den viktigaste variabeln som avgör elevers skolresultat.⁶⁰ Rapporten om PISA har kommit fram till liknande resultat att migrationsbakgrundens betydelse inte var avgörande för PISA:s resultat. Däremot visade rapporten om PISA att likvärdigheten skolor emellan och den socioekonomiska bakgrunden inte hade lika stor betydelse som Ayatar och Mella påpekar.

Något som rapporten diskuterar men inte anges som stora orsaker till PISA:s resultat är elevernas attityder till ett prov som PISA och elevers attityder i allmänhet till skolan. En artikel från *DN* har beskrivit just detta som rapporten nämner med att eleverna kan se provet som ett *low-stake* prov. Artikeln beskriver att PISA kan vara missvisande eftersom attityden till provet bland eleverna och lärarna är avgörande för resultatet av provet. *DN* har undersökt några skolor som deltagit i PISA provet och påpekar i artikeln att när testen genomfördes på de svenska skolorna hade eleverna samtidigt nationella prov i många ämnen. Eftersom de nationella proven påverkar elevernas betyg var eleverna inte engagerad i PISA provet, vilket kan vara en förklaring till det dåliga resultatet. Artikeln poängterar den möjliga faktorn att eleverna kan ha varit ”provtrötta” som en stor faktor till PISA:s resultat.⁶¹

---

⁵⁹ Nussbaum, 2010, s. 21

⁶⁰ Ayatar & Mella, 2012, s.61-62

⁶¹ DN, *Därför kan Pisa-testet vara missvisande*, 2014

Rapport 2. *Morgondagens medborgare ICCS 2009: svenska 14-åringars kunskaper, värderingar och deltagande i internationell belysning*

Syftet med rapporten är att beskriva resultatet av ICCS undersökning kopplat till den svenska läroplanen. Den genomsyrar ett internationellt perspektiv för att beskriva resultatet och den beskriver att djupgående analyser av resultatet kommer ske i andra rapporter eftersom denna är den första svenska rapport som beskriver ICCS undersökning med dem svenska resultaten.⁶² De elever som testades var 14-åringar och undersökningen är uppbyggd på ett representativt urval av skolor. En eller två klasser har valts på en skola som fick genomföra testet. Totalt deltog 3464 elever i årskurs åtta på 169 skolor. Det gjordes även en insamling av elever i årskurs nio men dessa har inte fått utrymme i jämförelserna eftersom övriga länder som deltog har gjort undersökningen på 14-åringar. Det var 38 länder som deltog i undersökningen.⁶³

1. Varför internationella undersökningar genomförs och motivering till ämnesval.

Syftet med internationella undersökningen ICCS är att se hur väl förberedda eleverna är för sitt framtida liv som medborgare och vad undervisningen har för betydelse för detta. Ett begrepp som genomsyrar undersökningen är skolans medborgarförberedande uppdrag. Tanken med det medborgliga uppdraget ligger i linje med den svenska läroplanen säger om den svenska skolan. Ett medborgligt uppdrag ska genomsyra den samtliga undervisningen och skola som helhet. Alla ämnen är lika viktiga och ska bedrivas med en demokratisk anda och ska ge eleverna en möjlighet till en likvärdig utbildning.⁶⁴ För att skolan ska kunna möta varje elevs behov behövs en individualisering, för att hålla intresset uppe hos eleverna till att vilja lära, ge lagom svåra uppgifter till varje elev och inverka för ett elevinflytande. Rapporten menar att begreppet individualisering är att se till varje elevs behov.⁶⁵

Medborgarskolan ska inte förknippas med fostranuppdraget utan med det demokratiska uppdraget som något som ska ge kunskap. Exempel på detta är att undervisning ska genomföras i demokratiska former. Samtidigt ska det medborgliga uppdraget ge personlig utveckling och kunskapsutveckling.⁶⁶

---

⁶² Skolverket, 2010, s. 4

⁶³ Skolverket, 2010, s. 37

⁶⁴ Skolverket, 2010, s. 14

⁶⁵ Skolverket, 2010, s. 22-23

⁶⁶ Skolverket, 2010, s. 31

En stor del av rapporten argumenterar varför ICCS har genomförts och den tar också upp om hur ämnesvalet motiveras. Rapporten nämner konkreta anledningar till varför intresset är stort för denna sorts undersökning och det är politiska förändringsläget i världen. Antalet ökade terroristattacker, ökade sociala och ekonomiska klyftor i samhället är en bidragande orsak till undersökningen. Den ökande tillgången till internet är också intressant ur den aspekten hur eleverna tolkar och tar till sig information och hur det kan påverka elevernas medborgliga kompetens. Rapporten beskriver att det finns ett forskningsintresse med ICCS. En del av forskningsfrågorna som ICCS ska visa är hur intresset är bland elever gällande politik, vad i utbildningssystemet och skolan påverkar elevers attityder gällande medborgare och samhällsfrågor. Rapporten poängterar också ett intresse för att se om elevens bakgrund har en påverkan på resultat gällande medborgare och samhällsfrågor. Med en elevs bakgrund menar rapporten med kön, socioekonomisk bakgrund och talat språk i familjen.⁶⁷

I denna rapport finns inte exempelfrågor men däremot en lång utläggning om ICCS koppling till den svenska läroplanen. Till en viss del är den svenska läroplanen överensstämmande med ICCS undersökning. Det som är intressant i denna undersökning är att allmänna kunskaper som läroplanen tar upp finns med som en överensstämmande faktor till ICCS undersökning och för kursplanen för samhällskunskap.⁶⁸ Däremot beskriver rapporten att det svenska synsättet med att det medborgerliga uppdraget ska genomsyra hela skolan kan göra att ICCS undersökning blir väldigt snäv. ICCS kan inte täcka hela medborgerliga uppdraget men däremot kan undersökningen säga en del om uppfattningen om demokrati.⁶⁹

2. Orsaker till elevernas resultat i PISA och ICCS

Rapporten visar att de svenska eleverna i ICCS har goda kunskaper och ligger högre än det genomsnittliga internationella resultatet länder emellan i undersökningen. Rapporten beskriver orsaker till ICCS goda resultat. Rapporten diskuterar mycket om ett likvärdighetsperspektiv men poängterar svårigheten att veta vad gränsen går vid ett bra/dåligt likvärdighetsperspektiv. Rapportens förklaring på ett likvärdighetsperspektiv är hur bra skolan kan arbeta utifrån att minimera påverkan av elevernas bakgrund som socioekonomisk bakgrund och migrationsbakgrund. En annan variabel är också om valet av skola kan påverka ett likvärdighetsperspektiv. Det svenska resultatet visar en liten variation mellan klasser i resultatet av kunskapsdelen vilket tyder på att Sverige har en liten variation i ett

---

⁶⁷ Skolverket, 2010, s. 33-34

⁶⁸ Skolverket, 2010, s. 46-47

⁶⁹ Skolverket, 2010, s. 37-40

likvärdighetsperspektiv. Däremot visar Sveriges resultat en större variation mellan eleverna på varje skola där undersökningen genomfördes.

Den socioekonomiska bakgrunden har en stor betydelse för resultatet på kunskapsdelen. Här har rapporten tagit hänsyn till föräldrarnas utbildning till de eleverna som deltog i undersökningen. Resultatet visar att elever vars föräldrar som har en högre utbildningsbakgrund än en gymnasial utbildning har presterat bättre på kunskapsprovet än de elever vars föräldrar endast har en gymnasial utbildning.⁷⁰ Den socioekonomiska bakgrunden spelar en stor roll på individnivå jämförelsevis med andra länder. Klassens sammansättning av den socioekonomiska bakgrunden spelar också en stor roll. Är klassens sammansättning av elever vars föräldrar med en utbildning som är mer än en gymnasialutbildning har klassen i sin helhet visat högre resultat.⁷¹ Migrationsbakgrunden och könet har betydelse för det svenska resultatet. Elever vars föräldrar som är födda i utlandet presterar sämre på kunskapsdelen och även flickor presterar bättre på kunskapsprovet vilket stämmer överens med det europeiska genomsnittet.⁷²

Rapporten poängterar att jämförelser mellan länder ska göras med en viss försiktighet på grund av översättningar mellan språken. Även kulturella skillnader finns som kan resultera i att eleverna i olika länder uppfattar frågorna på olika sätt. Rapporten nämner också svårigheten med demokratifrågor att det kan vara svårare att göra jämförelser för att människor i olika delar av världen lever i olika kontexter. Eleverna har möjlighet i dessa frågor att instämna eller bortse från svarsalternativen.⁷³

Elevers attityder och värderingar

Ur ett internationellt perspektiv är svenska elever inte intresserade av samhällsfrågor och politik. Till en viss del finns det intresse för miljöfrågor. Eleverna har inte stort medborgerligt självförtroende som innebär förmågan att kunna prata inför en klass när det gäller politik, samhällsfrågor och förståelsen för politik. Här är det skillnad mellan pojkar och flickor, pojkar anses ha högre medborgerligt självförtroende enligt dem själva än flickor.

Eleverna visar en positiv inställning till jämställdhet som gäller människors lika rättigheter oavsett etnicitet och kön. Eleverna har också en positiv syn till olika samhällsinstitutioner, däremot har inte skolan ett lika stort förtroende bland eleverna. Eleverna har också fått ta

---

⁷⁰ Skolverket, 2010, s. 60-62

⁷¹ Skolverket, 2010, s. 64-66

⁷² Skolverket, 2010, s. 68-69

⁷³ Skolverket, 2010, s. 39

ställning till grundläggande demokratiska värden såsom fria val och en tillämpning av åsiktsfrihet och detta har eleverna visat ett mycket starkt stöd för. Rapporten beskriver ett exempel med att 20% av de svenska eleverna svarar på en fråga om att människor inte ska ha rätt till att kritisera en regering offentligt. Rapporten trycker på att 20% är anmärkningsvärt och att vidare studier behövs för att tolka det resultatet. Intresset för samhällsfrågor och politik överlag kan förklara nästa punkt att intresset är lika lågt för att vara politiskt aktiv i något parti eller en fackförening. Rapporten menar på att det är ett traditionellt sätt att definiera sitt medborgarskap på. Sverige utmärker sig lågt i detta jämförelsevis till andra länder.⁷⁴

Deltagande och inflytande

Här har eleverna frågats om hur väl de tycker att de har inflytande inom och utanför skolan. Här poängteras vikten av skolans medborgliga uppdrag. Majoriteten av de svenska eleverna upplever att de har ett inflytande i skolan samtidigt som en stor grupp elever inte anser ha ett stort inflytande. Anledningen till att elever inte anses ha ett inflytande är uppfattningen om att deras åsikter inte gör någon skillnad. Enligt läroplanen så är ett mål att få eleverna att vilja ha ett inflytande i skolan och här brister den svenska skolan eftersom en stor majoritet av eleverna tycker att det är lönlöst att delta. Deltagandet och inflytandet utanför skolan är samma resultat som har skrivits med ett aktivt medborgarskap, exempelvis att eleverna inte deltar i politiska aktiviteter, vilket är en varningsklocka ur ett demokratiskt perspektiv. De elever som poängterar detta är elever vars föräldrar endast har en gymnasial utbildning.⁷⁵

3. Resultat kopplat till forskningsläget

Tydliga argumentationer till ämnesval finns i rapporten. Detta kan kopplas till Pettersson som poängterar att det finns skillnader i tankesätt och utformning av internationella undersökningar mellan olika organisationer. IEA är organisationen bakom ICCS undersökning och Pettersson poängterar att IEA utgår från vad läroplanerna säger om respektive ämne. IEA har oftast ett uttalat forskningssyfte till undersökningen.⁷⁶ Rapporten poängterar att ICCS har olika forskningssyften och en tydlig koppling till läroplanen. Det blir väldigt tydligt vad undersökningen menar med medborgerlig kompetens och fokus har varit mycket kring politiska ställningstagande och demokratifrågor. Det här menar Svensson att undersökningen ICCS blir snäv vilket också rapporten beskriver. Svensson är ifrågasättande

---

⁷⁴ Skolverket, 2010, s. 91-92

⁷⁵ Skolverket, 2010, s. 122

⁷⁶ Pettersson, 2008, s. 109

till att medborglig kompetens endast ska bestå i att mäta hur aktiva elever är politiskt samtidigt som resultatet av undersökningen är endast det som eleverna svarat på undersökningen. Svensson är med andra ord kritiskt till undersökningen och menar på att den är snäv.⁷⁷ Svensson menar på att det är viktigt att ta till kvalitativa studier till hur medborglig kompetens ska uppfattas och förstås utifrån elevernas resultat på undersökningen. Svensson kritiserar också resultatet med att undersökningen visar att dagens ungdomar inte är aktiva i en politisk organisation i jämförelse med andra länder. Svensson menar på att det finns andra aktiviteter som kan få ungdomarna att vilja delta politiskt i framtiden. Medborgerliga kompetenser som inte testats kan vara så enkla som att lyssna på andra eller skydda en människa om denne skulle bli attackerad.⁷⁸ Till rapportens försvar poängteras det att fler undersökningar och framförallt kvalitativa undersökningar måste göras innan ICCS kan komma upp på en rankningslista och förstå bakgrunden till svaren på elevernas ställningstagande.

Broman diskuterar också politisk aktivitet och vad det kan innebära för ungdomarna. Broman poängterar att skolan är en viktig socialisationsagent men den har också sina fel och brister och visar på hur komplicerat en företeelse är. Skolan är en socialisationsagent gällande att kunna förmedla demokratiska principer. Däremot har det varit svårare att visa samband mellan attityder och undervisningsinnehåll. Broman poängterar även att sociokulturella faktorer är den största avgörande faktorn till olika attitydskillnader än vad undervisningens innehåll har visat. Samtidigt så kan attitydskillnader uppstå mitt uppe i en kurs men när kursen sedan har avslutats så skulle den kunskap kunna avta för eleverna eftersom de inte är ”inne” i kunskaperna.⁷⁹ Sociokulturella faktorer som påverkar elevers attityder stämmer överens med ICCS resultat på kunskapsdelen. Rapporten om ICCS poängterar att skillnader i attityder och hur eleverna uppfattar frågor är viktiga att ta hänsyn till ur sociokulturella synpunkter.

Eriksson undersökning med djupintervjuer kompletterar ICCS resultat med att en stor del av ungdomarna inte känner att de har inflytande i skolan eftersom de anser att det inte spelar någon roll vad de tycker, för att de inte kan påverka. Vilket stämmer överens med Eriksson resultat att eleverna i djupintervjuerna upplever att de är i en demokratisk institution såsom skolan men att de själva har en liten påverkan på att göra skillnad. Tjejer är den grupp som

---

⁷⁷ Svensson, 2012

⁷⁸ Svensson, 2012

⁷⁹ Broman, 2009, s. 74-75

lyfter fram att ställningen i samhället beror på könet. Samtidigt är båda könen för att det ska vara jämställt i samhället men det är tjejerna som beskriver att det inte är så och att det blir ett problem. Dessa diskussioner sker endast i tjejgrupperna och inte i de grupper där tjejer och killar är blandade. Killarna i yrkesförberedande programmen ser kvinnors låga löner som en klassfråga snarare än en könsfråga.⁸⁰

Carlssons resultat påpekar att utbildningen påverkar elevers medborgarskap och uppfattning om demokratin och detta beror på vilka politiska, ekonomiska och kulturella skeenden pågår i samhället. Mycket pekar också på hur de professionellas perspektiv på kunskap, människan och samhälle också påverkar hur elever konstrueras som medborgare inom utbildningsramen. Elever är mellan olika diskurser och dessa diskurser påverkar hur eleverna utvecklar sig till samhällsmedborgare. Diskurserna kan hjälpa eleverna eller stjälpa dem.⁸¹ Tidigare forskning poängterar att det är mycket som påverkar om eleverna utvecklar en medborgerlig kompetens eller inte och både att skolan har en stor faktor till vad eleverna lär sig och inte. Detta komplexa resultat för internationella undersökningar är svårtolkade eftersom det komplicerar begreppet medborgerlig kompetens och möjliggör många olika definitioner på begreppet.

Rapport 3. *Grundskolan i internationella kunskapsmätningar – kunskap, skolmiljö och attityder till lärande*

Rapportens syfte är att ge en översikt över vilka internationella undersökningar som Sverige har deltagit i mellan 1995-2012 och visa dess resultat. Rapporten beskriver att de internationella undersökningarna möjliggör jämförelser länder emellan och över tid. Denna rapport är en ytlig översikt över internationella undersökningar. Följande internationella undersökningar redovisar rapporten, PISA, PIRLS, TIMSS, ICCS och ESLC.⁸² Rapporten har som ytterligare syften att se vilka trender det finns inom olika kunskapsområden, vilka attityder finns till lärandet inom olika områden och vad lärarna uttrycker om sina arbetsvillkor.⁸³

1. Varför internationella undersökningar genomförs och motivering till ämnesval.

Eftersom rapporten tar upp flera internationella undersökningar blir det en bred översikt gällande syftet till varför internationella undersökningar genomförs. Rapporten beskriver att

---

⁸⁰ Eriksson, 2006, s. 241-247

⁸¹ Carlsson, 2006, s. 151

⁸² Skolverket, 2014, s. 8-10

⁸³ Skolverket, 2014, s.12

de internationella undersökningarna har blivit allt fler och fått en större betydelse. Syftet med internationella undersökningar är att kunna göra jämförelse mellan elevers resultat över tid för att det möjliggör trendbeskrivningar. Många internationella undersökningar har resulterat i rankningslistor över vilka utbildningssystem som anses vara bättre än andra samtidigt som organisationer bakom de internationella undersökningarna poängterar att listorna inte ska få stor uppmärksamhet medan rapporten redovisar på att det oftast får det. Även om organisationer som OECD poängterar kunna jämföra länders utbildningssystem så är resultaten svårtolkade och inte ger inte en hel överblick.⁸⁴ Rapporten beskriver att internationella undersökningar ska ha samband med globalisering, mät trender och konkurrens.⁸⁵ Rapporten beskriver ingenting om motivering kring ämnesval.

2. Orsaker till elevernas resultat i PISA och ICCS

Orsaker som påverkar en elevs skolresultat i de olika internationella undersökningarna består till största delen rapporten av. Det sammanlagda kunskapsresultatet i läsförmåga, matematik och naturvetenskap har en negativ trend, en klar försämring under de 18 år som rapporten sträcker sig i. Varför detta har hänt beskriver rapporten att det måste genomföras mer forskning för att kunna ta ställning till. Rapporten poängterar att det inte finns något land där nedgången har varit så tydlig som den varit i Sverige. En orsak till varför det har blivit ett försämrat resultat kan vara viljan och orken bland eleverna att vilja genomföra ett omfattande prov.⁸⁶

Vilka ämnen som är lättare att lära sig utanför skolan kan också påverka resultatet. Ämnen matematik och naturvetenskap möter inte elever lika ofta utanför skolan. Kunskaper om det medborgerliga uppdraget beskriver rapporten kan vara kunskaper elever kan möta mer utanför skolan. Detta kan ha resulterat i att elever i den internationella undersökningen ICCS från 2009 har goda kunskaper och presterade över det internationella genomsnittet. Detta kan kopplas till motivation och en upplevelse från eleverna vad som anses vara viktiga kunskaper. Rapporten beskriver att skolans förmåga att få eleverna att lära sig en viss kunskaps innehåll har försvagats och att elever har lämnats mer till egen kunskapsinläring vilket kan leda till att elever tror att det kan vilket de inte alltid gör. Inställningen bland eleverna till att vilja lära sig om matematik och naturkunskap har minskat. Här poängterar rapporten att en internationell

---

⁸⁴ Skolverket, 2011, s. 8

⁸⁵ Skolverket, 2014, s 72

⁸⁶ Skolverket, 2014, s.73-74

jämförelse inte är intressant eftersom det är svårt att jämföra attityder länder emellan. Det är inte självförtroendet hos eleverna det är fel på utan viljan att lära som brister.⁸⁷

Enligt rapporten visar PISA undersökningarna på en försämrad likvärdighet mellan skolorna över tid. Likvärdigheten har varit central i PISA:s undersökning som en påverkan på elevernas kunskapsresultat. Vad rapporten menar med ett likhetsperspektiv är den totala variationen mellan elevresultat, variationen i elevresultat mellan skolor och vad den socioekonomiska bakgrunden har för betydelse gällande elevernas resultat. Samtidigt poängterar rapporten att studier endast från internationella undersökningar inte ger en enhetlig bild av ett likvärdighetsperspektiv på den svenska skolan. Det som rapporten menar är den största anledningen till elevernas resultat är den socioekonomiska bakgrunden. Den socioekonomiska bakgrunden har mätts i ett index i PISA som innehåller svar från eleverna föräldrars utbildningsnivå, yrke, kulturellt kapital. Resultaten visar att den socioekonomiska bakgrunden har haft större betydelse för läsning än för matematik. Däremot visar Sverige en stark likvärdighet jämförelsevis med andra länder och överlag i de flesta internationella kunskapsmätningarna.⁸⁸ Rapporten poängterar en begränsning med att jämföra data mellan länderna eftersom kulturella faktorer kan påverka hur elever och lärare tolkar olika frågor. Samtidigt kan det ses som indikationer som kan uppfattas på olika sätt.⁸⁹ Ett tydligt resultat som avviker från resterande länder är lärarnas uppfattning om sin egen arbetssituation. Det är en tydlig negativ bild bland svenska lärare som baseras på stora klasser, den fysiska skolmiljön och arbetsutrymme

3. Resultat kopplat till forskningsläget

Denna rapport diskuterar internationellas undersökningars syfte som att dem ska jämföra utbildningssystem länder emellan och resultat över tid. Här sker en annan slags argumentation till syftet till internationella undersökningar än vad som diskuterades i rapporterna om PISA och ICCS. I rapporterna om PISA och ICCS var syftet med dem undersökningarna att se hur rustade eleverna är för att bli aktiva samhällsmedborgare. Därför finns egentligen ingen motivering i denna rapport till varför vissa ämnen testas i internationella undersökningar eftersom största intresset är att jämföra utbildningssystem länder emellan och resultat över tid i denna rapport. Det finns således risk att det skapas en rankingslista över vilka utbildningssystem som presterar bra/dåligt eftersom det saknas en motivering till varför

---

⁸⁷ Skolverket, 2014, s. 74-76

⁸⁸ Skolverket, 2014, s. 33-38

⁸⁹ Skolverket, 2014, s 16-17

ämnena testas. Svensson poängterar att det har utvecklats en mätbarhetskultur och att internationella kunskapsmätningar får en tendens att täcka ett helt kunskapsfält. Det som egentligen internationella kunskapsmätningar kan visa är vad eleverna har svarat på dem frågor som har ställts utöver detta kan bara spekulationer ske.⁹⁰

I PISA undersökningen från 2012 så hade den socioekonomiska bakgrunden en större betydelse för läsning än för matematik. Ayatar och Mella poängterar att en elev som tillhör en viss socioekonomiska bakgrund inte behöver betyda att eleven har höga resultat i alla de tre ämnena som testades. Detta visar att det är komplext att dela upp elever i olika kategorier eftersom det är mycket som påverkar en elevs resultat och för vissa matchar det och för vissa inte.⁹¹

Pettersson menar på att internationella kunskapsmätningar kan glorifiera ett utbildningssystem och förkasta ett annat. Vilka som är förespråkare för internationella undersökningar återfinns i högre politiska positioner och administrationen på nationell och internationell nivå. Resultaten blir en form av debatt om utbildningen. Politikerna får även en bild av hur landet står sig internationellt till andra länder. Den kritik som finns är att resultaten av internationella undersökningar kan övertolkas med vad det vetenskapliga i undersökningen egentligen visar. Varför de internationella undersökningarna har fått ett stort genomslag beror mycket på olika ekonomiska förklaringsmodeller. De ekonomiska förklaringsmodellerna beskriver hur viktigt det är med internationell konkurrens och ekonomisk tillväxt. Genom internationella jämförelser kan konkurrensen öka och bidra till en ekonomisk tillväxt.⁹² Pettersson poängterar att PIRLS och TIMSS-undersökningarna utgår från länders läroplaner medan PISA utgår från ett ramverk som bestämts av OECD. Det bestämda ramverket innebär att PISA är en policy mätning där OECD har bestämt vilka kunskaper som anses vara viktiga för elever i deras framtid. Medan IEA har gått efter vad ländernas läroplaner säger om ämnena.⁹³ Denna rapport saknar en argumentation kring att medborgerliga kompetenser skulle vara ett syfte med undersökningarna som PISA och ICCS.

Rapport 4. *Högpresterande elever, höga prestationer och undervisningen*

Syftet med rapporten är att få en förklaring till det nedåtgående resultaten i internationella undersökningarna. Rapporten fokuserar på de elever som har nått höga resultat i de

---

⁹⁰ Svensson, 2012

⁹¹ Ayatar & Mella, 2012, s. 61-62

⁹² Pettersson, 2011, s. 261-263

⁹³ Pettersson, 2008, s. 105-106

internationella undersökningarna PISA, TIMSS och PIRLS för att förstå hur lärandet från lärarens och skolans sida kan påverka om hur elever får höga resultat. Rapporten intresserar sig för hur de högpresterande elevernas upplevelse är kring skol och hemmiljö, vilken betydelse prestationer har på en hög nivå, hur begreppet begåvning ska förstås och hur skolan kan främja lärande som innebär att elever når höga nivåer. Rapporten poängterar att ge orsaker till det negativa resultatnedgången.⁹⁴ Rapportens fokus är på individnivå att undersöka hur hem och elevens bakgrund påverkar resultaten av PISA, TIMSS och PIRLS.⁹⁵

1. Varför internationella undersökningar genomförs och motivering till ämnesval.

Rapporten beskriver inte vad internationella undersökningarnas syfte är utan rapporten har endast studerat de högpresterandes resultat i tre olika internationella undersökningar PISA, TIMSS och PIRLS. Rapporten nämner tidigare forskning inom området och begrepp som rapporten kommer ha fokus på när det gäller att undersöka höga prestationer. Ett sådant begrepp är begåvning som en koppling till de höga prestationerna. Det finns relativt liten forskning kring de som är högpresterande och varför det är det. Rapporten förklarar också hur begreppet högpresterad ska tolkas, det är efter vad de bästa eleverna presterade, i PISA, PIRLS och TIMSS.⁹⁶

2. Orsaker till elevernas resultat i PISA och ICCS

Rapporten beskriver att den samlande resultatutvecklingen är en nedåtgående trend för de högpresterande eleverna under tio års tid.⁹⁷ Rapporten poängterar att det är svårt att se ett enhetligt resultat över tid, för de olika ämnena som testats har visat olika resultat. Det största nedgångarna visas med en jämförelse mellan naturkunskap och matematik i årskurs åtta mellan år 1993 och år 2003.⁹⁸ De högpresterande eleverna är mer motiverade att lära sig än medelpresterade elever. Detta gäller både intresse och nytta med ämnena. Utav TIMSS undersökning framgår det att eleverna som är högpresterande inom matematik och naturvetenskap anser att nytta med ämnena är större än de medelpresterade inom samma ämnen.⁹⁹ De elever som är högpresterande har en mer positiv syn på sig själva att lära, de har ett stort självförtroende för ämnena som har testats. De högpresterande eleverna visade i PISA 2000 att de hade en högre ansträngnings frekvens och uthållighet gällande lärande och

---

⁹⁴ Skolverket, 2012, s. 12-13

⁹⁵ Skolverket, 2012, s. 17

⁹⁶ Skolverket, 2012, s. 17-18

⁹⁷ Skolverket, 2012, s. 23

⁹⁸ Skolverket, 2012, s. 48

⁹⁹ Skolverket, 2012, s. 29

undervisning än de medelpresterade eleverna i de ämnena som testades i PISA. När det gällde hur mycket tid de högpresterande eleverna ägnade åt läxor så svarade dem att de inte gjorde det så mycket tillskillnad mot de medelpresterade. Det här menar rapporten på att det är anmärkningsvärt att de som får högre resultat ägnar mindre tid åt läxor. En möjlig förklaring kan vara att matteläxor oftast består i att göra uppgifter som eleverna inte hinner på lektionerna.¹⁰⁰ Däremot behöver det inte betyda att de högpresterande eleverna presterar bättre för att de är motiverade.

Elever som kännetecknas som högpresterande har en högre socioekonomisk bakgrund och ett större kulturellt kapital. Med socioekonomisk bakgrund menar denna rapport att utbildningsnivån hos föräldrarna är avgörande. De högpresterande eleverna har en högre socioekonomisk bakgrund vilket resulterar i att deras föräldrar har uppmuntrat dem eleverna till olika läsaktiviteter både innan skolstart och under skoltiden. Rapporten anknyter till forskning som beskriver begreppet begåvning som något som elever kan utveckla och inte något som är medfött. Vissa barn har ansetts vara begåvade redan från skolstart och detta förklarar forskningen som att dem barnen har stimulerats med lärande från tidig ålder. Forskning har också visat att om en förmåga anses vara medfött minskar viljan hos eleverna att vilja utveckla sitt lärande.¹⁰¹

Rapporten poängterar att icke- kognitiva kompetenser är viktiga för att prestera framgångsrikt i skolan och för elevens framtid. Icke kognitiva kompetenser innebär attityder, beteende, tron på sin egen förmåga, uthållighet och motivation. Gamla som nya läroplaner förklarar vikten med att skolan ska utveckla dessa förmågor hos eleverna. Icke – kognitiva förmågorna har oftast underskattats i skolans värld och testas sällan.¹⁰² Rapporten beskriver att ökad individuellt arbete och differentiering har gett en negativ effekt på elevers resultat som kan vara förklaringen till det nedåtgående resultaten i dem internationella undersökningarna. Med detta menar rapporten att eleverna har i större utsträckning fått ägna mer tid åt individuellt arbete och med differentiering menas att skolorna har delat upp elever efter prestation och förmågor.¹⁰³

---

¹⁰⁰ Skolverket, 2012, s. 30-31

¹⁰¹ Skolverket, 2012, s. 48-49

¹⁰² Skolverket, 2012, s. 50

¹⁰³ Skolverket, 2012, s. 55

3. Resultat kopplat till forskningsläget

Eftersom rapporten beskriver vikten av att kunna mäta resultat över tid och möjliga förklaringar till varför eleverna är högpresterande så är denna rapport lite annorlunda jämförelsevis med de andra tre som har presenterats. Forskningsläget som har presenterats passar inte in på denna rapport däremot går det att göra en jämförelse rapporterna emellan. Det som är anmärkningsvärt från denna rapport är att inte ICCS är med som en internationell undersökning. Det finns ingen argumentation till varför den inte skulle vara med. Med tanke på att eleverna visade goda resultat på kunskapsdelen i ICCS är det intressant att inte denna undersökning tittas på när det gäller dem högpresterande eleverna. Något som rapporten beskrev var att individuellt arbete kan ha lett till försämrade resultaten medan rapporten om ICCS undersökning menade tvärtom att individuellt arbete stärker elevernas prestation. Enligt läroplanen ska skolan vägleda elever till att kunna arbeta självständigt men poängterar också att det är viktigt att kunna arbeta i grupp.¹⁰⁴

Rapporten beskriver vikten av icke- kognitiva kompetenser som en viktig del för eleverna till att kunna nå höga resultat och detta kan kopplas till läroplanen vad som är skolans uppdrag. Läroplanen poängterar att skolan ska stimulera eleverna till kreativitet, självförtroende och nyfikenhet till ett lärande.¹⁰⁵ Vilket rapporten poängterar underskattas i skolans värld vilket kan resultera i de svaga resultaten i internationella undersökningarna.

Avslutande diskussion

Följande avsnitt diskuterar svaren på frågeställningarna till undersökningen. Kapitlet är upplagt som sådan att varje fråga besvaras separat. I inledningen av litteraturstudien formulerades problemområdet med att den svenska skolan är i kris utifrån resultaten från PISA 2012. Totalt sett har litteraturstudien visat hur komplext det är att diskutera elevernas prestationer i internationella undersökningar och vad resultaten betyder, vilket läsaren ska ha i åtanke i studerandet av resultatdelen.

Vad är motiveringen till att internationella undersökningar ska genomföras?

Samtliga rapporter diskuterar mer eller mindre hur PISA och ICCS ska se hur rustade eleverna är för framtiden och att det ska ses som syftet med internationella undersökningarna. Begreppet som återkommer är hur internationella undersökningarna kan testa hur eleverna

---

¹⁰⁴ Skolverket, 2011, s. 13

¹⁰⁵ Skolverket, 2011, s. 9

kan bli aktiva samhällsmedborgare. Skolans uppgift enligt Lgr11 är att ha ett medborgerligt uppdrag som genomsyrar skolans aktiviteter.¹⁰⁶

Samtidigt visar litteraturstudien att det finns flera syften till internationella undersökningar som PISA och ICCS som inte har synliggjorts på samma sätt som syftet att se hur eleverna utvecklar en medborgerlig kompetens. Rapporterna nämner syftet med mäta kunskap länder emellan för att kunna utveckla och förbättra utbildningssystem. Enligt Pettersson är detta argument både en möjlighet och risk. Möjligheten som PISA rapporten beskriver är en positiv utveckling av skolan internationellt för att se vad skolorna nationellt behöver sätta in resurser och utvecklas i. Risken är som Pettersson beskriver att det kan bli en homogenisering av utbildningssystemen. Blir det en homogenisering av utbildningssystem är risken att det blir mindre konkurrens ekonomiskt länder emellan. Om målet för utbildning ska vara en bidragande orsak till en ekonomisk tillväxt i Europa så borde homogenisering av utbildningssystemet vara negativt eftersom olikheter är det som kan skapa en ekonomisk tillväxt enligt Pettersson. Samtidigt beskriver Pettersson att internationella kunskapsmätningar kan glorifiera eller förkasta ett utbildningssystem. Förespråkarna bakom dem internationella undersökningarna är olika makthavare som politiker.¹⁰⁷ Här är det intressant att ta upp organisationerna bakom internationella kunskapsmätningarna. OECD har ett uttryckt mål med att utbildningen ska ge en ekonomisk tillväxt och som också blir avsikten med att se hur rustade eleverna är för att bidra till den ekonomiska tillväxten. Medan IEA som har utformat ICCS undersökning har ett uttalat forskningssyfte och en tydlig argumentation till varför det är intressant att testa den medborgerliga kompetensen ur ett perspektiv om ett förändrat politiskt läge i Europa.

Frågan är om den medborgerliga kompetensen är en täckmantel från OECD:s sida för att egentligen se hur PISA:s resultat kan stärka ekonomin i ett land? För det är viktigt att ifrågasätta vilka som är intresserade av resultaten av internationella undersökningarna och det är enligt Pettersson olika makthavare. Internationella undersökningar leder ofta till olika rankningslistor över bra och dåligt presterade länder och detta gäller det att vara kritisk till och speciellt den information som ges i media om resultat i internationella undersökningar. Nussbaums tankar om vilka ämnen som anses vara viktiga för en ekonomisk tillväxt är just dem ämnena som testas i PISA och att det kan vara förklaringen till att PISA undersökningen har fått störst genomslag i media tillskillnad från ICCS. Den svenska läroplanen beskriver att

---

¹⁰⁶ Skolverket, 2011, s. 7

¹⁰⁷ Pettersson, 2008, s. 185-89

alla ämnen i skolan är lika viktiga men med internationella undersökningar sker en definition på vilka ämnen som anses vara viktigare än andra. Det blir en mätbarhetskultur som Svensson diskuterar som resulterar i rankningslistor. Samtidigt beskriver Svensson att kvantitativ forskning tycks täcka ett helt fält vilket han är kritisk till och är viktigt att uppmärksamma att internationella undersökningar måste kompletteras med kvalitativ forskning som intervjuer för att ge ett mer heltäckande resultat.¹⁰⁸ För att återgå till dem teoretiska analysverktygen om hur samhällsförändringar kan ha påverkat motiveringen till varför internationella undersökningar ska genomföras är otydlig i skolverkets rapporter eftersom både vikten av att testa den medborgliga kompetensen samt att stärka den ekonomiska tillväxten är lika omfattande.

Hur motiveras ämnesvalet som testas i dem internationella undersökningarna? Ifrågasättandet av vilka frågor och ämnen som ställs till eleverna är viktig. Frågan som togs upp som ett exempel i analysdelen gällande matematik, *Dropphastigheten*, kan ifrågasättas hur viktigt det är för eleverna att kunna som aktiva samhällsmedborgare. Hur många elever kommer ha användning för just den kunskapen i sitt framtida liv? Litteraturstudien har endast visat några exempel på frågor från internationella undersökningen PISA och detta kan anses vara begränsat men är viktigt att diskutera. När internationella undersökningar skulle börja genomföras ansågs ämnena matematik och naturvetenskap som bra ämnen att jämföra länder emellan eftersom det mätte elevers kognitiva förmågor. Ett andra skäl var också att matematik, naturvetenskap, läsförståelse och delar av samhällskunskapen ansågs vara likvärdiga länder emellan. Ett exempel på ett ämne som gick bort för att det ansågs vara för nationellt baserat var historia.¹⁰⁹ Samma tankar lever kvar även om det inte uttrycks konkret i rapporterna.

I PISA rapporten förklaras det inte lika tydligt varför vissa ämnen testas. Det enda som exempelvis beskrivs från PISA rapporten är att matematik är en viktig kunskap för elever. Däremot beskrivs det tydligare till varför demokratifrågor och det medborgliga uppdraget testas i rapporten om ICCS. Det som rapporten tar upp är förändringen i det politiska läget i Europa, större ekonomiska klyftor i samhället och även att det finns ett forskningssyfte med ICCS. Det är en intressant aspekt att PISA rapporten saknar en tydlig motivering av ämnesval medan ICCS rapport har en. Det är intressant ur den aspekten att PISA har fått ett större genomslag än ICCS och även här går det att koppla till Nussbaums tankar om vilka ämnen

---

¹⁰⁸ Svensson, 2012

¹⁰⁹ Pettersson, 2008, s. 98-99

som anses vara viktigare än andra och att resultatet blir en avsaknad av motivering till ämnesval. Personligen tycker jag det är skrämmande, för inget ska tas för givet utan alltid ska det finnas en motivering till varför PISA undersökningen ska vara intressant att genomföra och varför ämnena har valts ut för att testats.

PISA och ICCS har en gemensam nämnare om ämnesval och det är att rusta eleverna för ett medborgerligt uppdrag. Samtidigt har rapporterna olika definitioner på vad som menas med att rusta elever för ett medborgerligt uppdrag. ICCS lägger till ett begrepp med att eleverna ska bli demokratiska aktiva medborgare. Vad är det för skillnad på att rusta eleverna för ett medborgerligt uppdrag respektive demokratiskt medborgerligt uppdrag? Det enda som kan utläsas från litteraturstudien är att anledningen till att ICCS rapporten har lagt till demokratisk före aktiva medborgaren beror på att en del frågor som eleverna fick svara på handlar om demokrati. Däremot förklarar inte rapporterna tydligt vad de egentligen menar med begreppen demokratisk/aktiv samhällsmedborgare. En annan intressant diskussion som måste belysas mer är hur socialiseringsprocessen av medborgerlig kompetens sker. Här visar forskningen på att skolan och elevens fritid båda är faktorer som påverkar. Forskningen är också kritisk till hur skolan på bästa sätt kan ses som en socialisationsagent.¹¹⁰ Poängen är att få eleverna att förstå att de har ett inflytande och få dem att känna att de är i en demokratisk institution vilket forskningen visade att skolan brister i och även ICCS resultat om hur eleverna uppfattade om att de hade en påverkan eller inte. Detta är ett viktigt resultat för skolan att ta till sig och tänka kritiskt kring hur man på bästa sätt kan utveckla den medborgerliga kompetensen och definiera begreppet mer för eleverna. För att koppla till samhällsförändringar så finns det inga argumentationer till detta i rapporterna och det är anmärkningsvärt att liknande kunskaper har testats sedan internationella undersökningar började mätas på 1960-talet och det är intressant att ämnesval inte har ifrågasatts mer om vad det egentligen är man testar.

Vilka orsaker tar rapporterna upp till elevernas resultat av PISA och ICCS?

Något som tidigare forskning har nämnt och som denna litteraturstudie styrker är att den största orsaken till det fallerade resultaten är den socioekonomiska bakgrunden som stöds av rapporterna om PISA och ICCS. Däremot är den socioekonomiska bakgrunden en komplicerad variabel. Beroende på vilken rapport som diskuteras så definieras den socioekonomiska bakgrunden olika och har därför uttryckts olika beroende på hur stor påverkan den har ansetts vara och inte. Återigen påpekar Ayatar och Mella att det är komplext

---

¹¹⁰ Carlsson, 2006, s. 153

att dela in elever i olika kategorier för att synliggöra en orsak till en händelse.¹¹¹ Rapporten om ICCS beskriver mer att den socioekonomiska bakgrunden hade en påverkan på elevers resultat än rapporten om PISA. Detta är intressant ur den aspekten att eleverna presterade sämre i PISA än i ICCS. Denna litteraturstudie belyser att den socioekonomiska bakgrunden påverkar när det är goda resultat men påverkar mindre när det är sämre resultat. Detta resultat är dock svagt och det krävs mer forskning, men det är en intressant tanke att om det blir ett positivt eller ett negativt resultat påverkar om den socioekonomiska bakgrunden har en betydelse eller inte.

Skolverket beskriver att det fria skolvalet är en bidragande orsak till olika resultat skillnader som togs upp i rapporten om PISA. Detta ska ha lett till skillnader i socioekonomisk bakgrund och att detta kan ha försämrat likvärdigheten mellan skolor. Samtidigt beskriver skolverket att de inte drar några slutsatser om att det fria skolvalet är orsaken till PISA:s resultat.¹¹²

Resonemanget ovan kan kopplas till inledningen av uppsatsen som visar att det nedåtgående resultatet i internationella undersökningar har skett tidigare och att det fria skolvalet kan ha spätt på det negativa resultatet men inte kan stå som ensam orsak.¹¹³ Skolverkets uttalande visar hur komplext problem det är att diskutera orsaker till elevers olika resultat. Skolverket är motsägelsefulla med att säga att det kan vara en bidragande orsak med det fria skolvalet men inte står till fullo bakom den. I det stora hela finns det inga tydliga orsaker till varför resultatet har sjunkit eller i ICCS fall att eleverna har presterat bra. Rapporterna nämner att det är en kombination av olika orsaker som måste tas hänsyn till när det gäller kön, migrationsbakgrund och även sociokulturella aspekter påverkar. Samt betydelsen av att provet inte påverkar betyget påverkar säkert att eleverna inte svarar på vissa frågor.

Det som samtliga rapporter beskriver mer eller mindre är begreppet motivation som en möjlig orsak till ett kunskapsresultat men inte i den utsträckning som den socioekonomiska bakgrunden. Enligt litteraturstudiens resultat kan eleverna uppfatta PISA-provet som ett *low-stake* prov och att det skulle kunna vara orsaken till det fallerande resultatet. En ytterligare bidragande orsak kan vara ovanan för de svenska eleverna att skriva ett prov som PISA på grund provets layout och även att eleverna var provtrötta på grund av de nationella proven som påverkade deras betyg. Här beskriver rapporterna på att de fallerande resultatet i tidigare undersökningar av PISA har skett innan fler nationella prov har satts in. Jag kan tänka mig att

---

¹¹¹ Ayatar & Mella, 2012, s.61-62

¹¹² Skolverket, *Skolverkets slutsatser om likvärdighet och det fria skolvalets effekter*, 2013

¹¹³ Sveriges radio, 2014

det inte är mängden prov som avgör om eleverna är provtrötta utan tiden de får lägga på att genomföra prov som påverkar. Rapporten om högpresterande eleverna beskrev att icke-kognitiva förmågor var viktiga för att nå ett högt resultat och det tror jag nyckeln till att motivera eleverna till att göra provet. Rapporten om PISA nämnde eleverna som "förlorare" men vad kan eleverna "vinna" på att genomföra det? Det är viktigt för eleverna och se poängen till varför dem ska genomföra ett PISA prov. Detta kan kopplas till föregående fråga, kan inte lärare och skolverket motivera eleverna till att göra provet och förklara vikten av det, varför ska eleverna ta provet på allvar? Rapporten om PISA beskriver att svenska elever har en stor påverkan på sina egna liv och därför är det viktigt att kunna motivera för eleverna varför de ska göra provet. Rapporten om PISA diskuterar i större omfattning elevernas resultat än rapporten om ICCS. Det är intressant att det måste krävas en försämring för att det ska börja diskuteras vad resultaten kan bero på. Det borde vara mer intressant att analysera varför eleverna hade goda resultat i ICCS, för det är kanske är möjliga förmågor som skulle kunna stärka PISA provet.

De svenska eleverna har gjort en försämring i samtliga ämnen som testas i PISA 2012 dessa elever borde då inte anses vara rustade för att bli aktiva samhällsmedborgare. Så synliggörs inte diskussionen i rapporterna vilket jag kan sakna eftersom på många ställen beskrivs det just att PISA ska se hur eleverna är rustade för framtiden. Rapportens negativa klang om att eleverna ska ses som "förlorare" borde diskuteras mer om eleverna anses/eller inte anses vara rustade för framtiden. Eftersom den diskussionen saknas bidrar det till att motivering kring ämnesval saknas och att det skulle kunna vara en orsak till elevernas negativa resultat i PISA provet.

Sammanfattande resultat

Litteraturstudiens slutsatser med motivering till varför internationellas undersökningar genomförs är det ekonomiska tänkandet bakom internationella undersökningarna och för att se hur rustade eleverna är för att bli aktiva samhällsmedborgare. Pettersson poängterar att det finns en risk för homogenisering av utbildningssystem om undersökningarna ses efter rankningslistor, vilket leder till mindre konkurrens och ekonomiskt tillväxt. Istället så kanske Nussbaums tankar kring utbildningens kris ska tas på allvar och ses som en kritik till vilka ämnen som testas i internationella undersökningar och hur de testas. Ämnesval i dem internationella undersökningarna beskrivs i olika omfattning i rapporterna, det är mer tydligt i rapporten om ICCS och mindre tydligt i rapporten om PISA. Litteraturstudiens visar att

elevernas resultat i dem internationella undersökningarna påverkas mycket av hur väl motiverade eleverna är till att göra ett visst prov.

Det är med andra ord viktigt att fortsätta debattera och forska kring internationella undersökningar. Vidare forskning inom området skulle vara att analysera mer hur de internationella undersökningarna har kommit fram till sina resultat. Litteraturstudien har tagit upp begränsat med exempelfrågor som eleverna fick svara på i PISA undersökningen men det skulle kunna vara ett framtida forskningsprojekt att analysera frågorna och diskutera hur dem kan leda till att utveckla en medborgerlig kompetens eller inte. För viktiga frågor borde vara att ställa sig, vad visar egentligen PISA och ICCS? Vad vet vi egentligen om vad eleverna har för kunskaper utifrån dem internationella undersökningarna? Det är tunga frågor som det behövs forska mer om för att förstå vad undersökningarna visar.

Referenslista

Aytar Osman & Mella Orlando. 2012. Bortom skolframgång – en analys av PISA 2006 ur ett intersektionellt perspektiv. *Sociologisk forskning*, årgång 49 nr 1: 45- 65

Broman, Anders. 2009. *Att göra en demokrat? Demokratisk socialisation i den svenska gymnasieskolan*. Diss., Karlstads universitet.

Carlsson, Lena. 2006. *Medborgarskap som demokratins praktiska uttryck i skolan– diskursiva konstruktioner av gymnasieskolans elever som medborgare*. Diss., Växjö universitet.

Eriksson, Cecilia. 2006. *”Det borde vara att folket bestämmer” En studie av ungdomars föreställningar om demokrati*. Diss., Örebro universitet.

Karlsson, Ove. 1999. Utvärdering – mer än metod. Tankar och synsätt i utvärderingsforskning. *EN SERIE KUNSKAPSÖVERSIKTER FRÅN SVENSKA KOMMUNFÖRBUNDET NR 3*. Stockholm: Norstedts tryckeri.

Nussbaum, Martha C. 2010. *Not for profit – why democracy needs the humanities*. University press: Princeton

Pettersson, Daniel. 2008. *Internationell kunskapsbedömning som inslag i nationell styrning av skolan*. Diss., Uppsala universitet.

Pettersson, Daniel. 2011. Internationella kunskapsmätningar och deras funktioner. Lundahl, Christian & Folke, Fichtelius (red.) *Bedömning i och av skolan – praktik, principer, politik*. Upplaga 1:4. Lund: Studentlitteratur. s. 259-269

Skolverkets rapporter

Skolverket. 2014. *Grundskolan i internationella kunskapsmätningar – kunskap, skolmiljö och attityder till lärande (Rapport 407)*. Stockholm: Tabergs Media Group.

Skolverket. 2012. *Högpresterande elever, höga prestationer och undervisningen (Rapport 379)*. Stockholm: Elanders Sverige AB

Skolverket. 2011. *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*. Stockholm: Edita.

Skolverket. 2010. *Morgondagens medborgare ICCS 2009: svenska 14-åringars kunskaper*,

värderingar och deltagande i internationell belysning (Rapport 345). Stockholm: Danagårds grafiska

Skolverket. 2013. *PISA 2012 15-åringars kunskaper i matematik, läsförståelse och naturvetenskap (Rapport 398)*. Stockholm: Elanders

Hemsidor

DN, *Därför kan Pisa-testet vara missvisande*, 2014, <http://www.dn.se/nyheter/sverige/darfor-kan-pisa-testet-vara-missvisande/>, hämtad 2015-01-06

Skolverket, *PIRLS i korthet*, 2014 & Skolverket, *TIMSS i korthet*, 2014, <http://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/internationella-studier/pirls>, hämtad 2014-11-26, <http://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/internationella-studier/timss> hämtad 2014-11-26

Skolverket, *Skolverkets slutsatser om likvärdighet och det fria skolvalets effekter*, 2013, <http://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/nyhetsarkiv/2.7602/skolverkets-slutsatser-om-likvardighet-och-det-fria-skolvalets-effekter-1.211468>, hämtad 2014-11-30

Svensson, Sten, *Är du mätbar nog lilla vän? Mätbarhetskultur ICCS 2009 och ungdomars medborgar-kompetens*, 2012, <http://www.skolaochsamhalle.se/flode/skola/ar-du-matbar-nog-lilla-van-matbarhetskultur-iccs-2009-och-ungdomars-medborgar-kompetens/>, hämtad 2014-11-24

Sveriges radio, *Stor rapport avslöjar: Skolan fallerade innan kommunaliseringen*, 2014, <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=6045082>, hämtad 2014-12-16

Bilaga 1. Dropphastighet

DROPPHASTIGHET

Infusioner (eller dropp) används för att ge vätska och medicin till patienter.

Sjuksköterskorna måste kunna beräkna dropphastigheten, D , i droppar per minut.

De använder formeln $D = \frac{dv}{60n}$ där

d är droppfaktorn mätt i droppar per milliliter (ml)

v är infusionens volym i ml

n är antalet timmar som droppet måste sitta i.

Fråga 1

En sjuksköterska vill fördubbla den tid droppet sitter i.

Beskriv exakt hur D förändras om n fördubblas

samtidigt som d och v inte förändras.

Fråga 2

Sjuksköterskor måste också beräkna infusionens volym, v , från dropphastigheten, D .

En infusion med en dropphastighet på 50 droppar per minut måste ges till en patient under 3 timmar.

För den här infusionen är droppfaktorn 25 droppar per milliliter.

Vad har infusionen för volym i ml?

Infusionens volym: _____ ml

	Fråga 1	Fråga 2
Huvudsakligt innehåll:	Förändring och samband	Förändring och samband
Huvudsaklig process:	Använda	Använda
Kontext:	Yrkesliv	Yrkesliv
Uppgiftstyp:	Svar med krav på redovisning	Kort svar
Svårighetsgrad:	Nivå 5 (611 och 658)	Nivå 5 (632)
Lösningsfrekvens i procent, Sverige (Alla/Flickor/Pojkar):	16/16/16	14/13/15
Lösningsfrekvens i procent, OECD (Alla/Flickor/Pojkar):	22/20/24	26/25/27
Bedömningsanvisning:	<p>Full poäng: Förklaring som beskriver både riktningen och storleken på förändringen. Exempel på elevsvar "Den halveras", "Den är hälften", "D kommer bli 50% mindre" och "D kommer att vara hälften så stor"</p> <p>Delpoäng: Ett svar som beskriver antingen riktningen eller storleken på förändringen, men inte båda. Exempel på elevsvar "D blir mindre", "Det är en 50% förändring" och "D blir 50% större"</p>	<p>Full poäng: 360 eller en korrekt omflyttat uttryck med insatta värden. Exempel på elevsvar "360" och "(60 × 3 × 50) ÷ 25".</p>

Bilaga 2. Växthuseffekten, fakta eller myt

Ett exempel på en relativt svår uppgift återfinns på nivå 5 (659 p) och handlar om växthuseffekten. Kompetensen är *Använda naturvetenskapliga fakta och argument*, innehållet är *Naturvetenskapliga förklaringar* och sammanhanget är *Miljö*:

VÄXTHUS

Läs texterna och svara på frågorna som följer.

VÄXTHUSEFFEKTEN: FAKTA ELLER MYT?

Allt liv behöver energi för att överleva. Den energi som upprätthåller liv på jorden kommer från solen, som sänder ut energi i rymden på grund av sin hetta. En liten del av den energin når jorden.

Atmosfären fungerar som ett skyddande täcke över jordytan, och hindrar temperaturen att växa så mycket som den skulle göra i en värld utan luft.

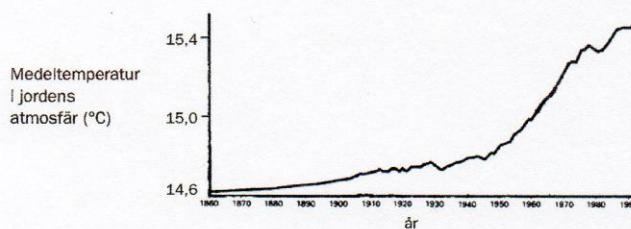
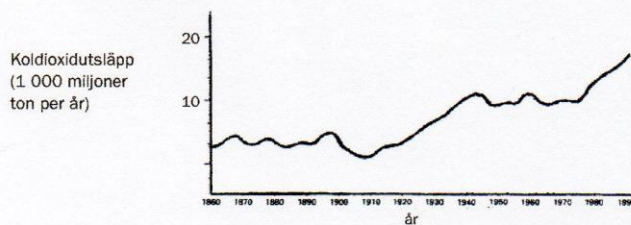
Det mesta av den strålningsenergi som kommer från solen passerar igenom atmosfären. Jorden absorberar en del av denna energi, och en del reflekteras åter från jordytan. En viss del av denna reflekterade energi absorberas av atmosfären.

Ett resultat av detta är att medeltemperaturen ovanför jordytan är högre än den skulle varit utan atmosfär. Jordens atmosfär ger samma effekt som ett växthus, därav begreppet *växthuseffekt*.

Växthuseffekten påstås ha förstärkts under 1900-talet.

Det är ett faktum att medeltemperaturen i jordens atmosfär har ökat. I tidningar och tidskrifter anges ofta det ökade utsläppet av koldioxid som huvudorsak till temperaturökningen på 1900-talet.

En elev, Anders, intresserar sig för det möjliga sambandet mellan medeltemperaturen i jordens atmosfär och koldioxidutsläppet på jorden. På ett bibliotek finner han följande två diagram.

Anders drar av dessa två diagram slutsatsen att det är säkert att ökningen av medeltemperaturen i jordens atmosfär orsakas av ökningen av koldioxidutsläpp.

FRÅGA 3: VÄXTHUS

En annan elev, Jenny, tycker att Anders slutsats är fel. Hon jämför diagrammen och menar att vissa delar av diagrammen inte stöder Anders slutsats.

Ange ett exempel på en del av diagrammen som inte stöder Anders slutsats.
Förklara ditt svar.

Bilaga 3. Pjäsen är huvudsaken

PJÄSEN ÄR HUVUDSAKEN

Handlingen äger rum på ett slott vid stranden i Italien.

AKT I

Ett stilligt gästrum i ett mycket vackert
5 strandslott. Dörrar till höger och vänster.
Möblering mitt på scenen: soffa, bord och två
fåtöljer. Stora fönster i bakgrunden. Stjärnklar
natt. Det är mörkt på scenen. När ridån går
upp, hör vi män som samtalar högljutt bakom
10 dörren till vänster. Dörren öppnas och tre
smokingklädda herrar kommer in. En av dem
tänder genast ljuset. De går tysta till mitten av
scenen och ställer sig runt bordet. De sätter
sig samtidigt, Gal i fåtöljen till vänster, Turai i
15 den till höger, Adam i soffan i mitten. Mycket
lång, nästan pinsam tystnad. De sträcker
bekvämt på sig. Tystnad. Sedan:

GAL

Varför är du så tankfull?

20 TURAI

Jag tänker på hur svårt det är att inleda en pjäs.
Att presentera alla huvudpersonerna i
inledningen, när det hela startar.

ADAM

25 Jag förmodar att det måste vara svårt.

TURAI

Det är det – förbaskat svårt. Pjäsen börjar.
Publiken tystnar. Skådespelarna tar plats på
scenen och pinan börjar. Det tar en evighet,
30 ibland en hel kvart, innan publiken får klart
för sig vem som är vem och vad de har för sig.

GAL

Du är lite konstig i huvudet. Kan du inte tänka
på något annat än ditt yrke en enda minut?

35 TURAI

Det är omöjligt.

GAL

Det går inte en halvtimme utan att du diskute-
rar teater, skådespelare, pjäser. Det finns väl
40 annat här i världen.

TURAI

Nej, det gör det inte. Jag är dramatiker.
Det är min förbannelse.

GAL

45 Du borde inte bli så förslavad av ditt yrke.

TURAI

Om man inte behärskar det, då är man slav
under det. Det finns ingen medelväg. Tro
mig, det är ingen barnlek att inleda en pjäs
50 på ett bra sätt. Det är ett av de svåraste
problemen inom scentekniken. Att snabbt
presentera personerna. Låt oss titta på
scenen här, på oss tre. Tre herrar i
smoking. Tänk er att de inte kommer in i
55 det här rummet på det här ståtliga slot-
tet, utan snarare in på en scen, just när
en pjäs börjar. De skulle behöva prata om
en massa ointressanta ämnen tills det
stod klart vilka vi är. Skulle det inte vara
60 mycket lättare att starta det hela med att
vi ställde oss upp och presenterade oss?
Ställer sig upp. God afton. Vi tre är gäster
på det här slottet. Vi har just kommit hit
från matsalen där vi har ätit en utsökt
65 middag och druckit två flaskor champagne.
Jag heter Sandor Turai, jag är dramatiker, jag
har skrivit pjäser i trettio år, det är mitt yrke.
Punkt. Er tur.

GAL

70 Ställer sig upp. Jag heter Gal, jag är också
dramatiker. Jag skriver också pjäser, alltid
tillsammans med denne herre. Vi är ett
berömt dramatikerpar. På alla teater-
affischer om bra komedier och operetter står
75 det: av Gal och Turai. Naturligtvis är det här
mitt yrke också.

GAL OCH TURAI

Tillsammans. Och den här unge mannen ...

80 ADAM

Ställer sig upp. Den här unge mannen är,
med förlov sagt, Albert Adam, tjugofem
år gammal, kompositör. Jag har skrivit
musiken till dessa vänliga herrars senaste
85 operett. Det är mitt första verk för scenen.

- De här två äldre änglarna har upptäckt mig och nu skulle jag vilja bli berömd med deras hjälp. De har sett till att jag blev inbjuden till det här slottet. De har beställt fracken och smoken å mig. Med andra ord är jag just nu fattig och okänd. Dessutom är jag föräldralös och blev uppfostrad av min farmor. Min farmor är död. Jag står helt ensam i världen. Jag har inget namn. Jag har inga pengar.
- 90 **TURAI**
Men du är ung.
- GAL**
Och begåvad.
- ADAM**
100 Och jag är kär i primadonnan.
- TURAI**
Det hade du inte behövt lägga till. Alla i publiken skulle räkna ut det ändå.
- Alla sätter sig.*
- 105 **TURAI**
Skulle inte det vara det enklaste sättet att inleda en pjäs?
- GAL**
110 Om vi fick göra så, skulle det vara lätt att skriva pjäser.
- TURAI**
Tro mig, så svårt är det inte. Tänk bara på det hela som ...
- GAL**
115 Okej, okej, okej, Börja bara inte prata om teatern igen. Jag är utled på det. Vi kan prata om det i morgon, om du vill.

"Pjäsen är huvudsaken" är början på en teaterpjäs av den ungerske dramatikern Ferenc Molnar.

Använd "Pjäsen är huvudsaken" på de föregående två sidorna för att besvara följande frågor. (OBS! Raderna är numrerade i marginalen till texten så att det ska gå lätt att hitta avsnitt som omnämns i frågorna)

FRÅGA 3

Vad gjorde personerna i pjäsen **precis innan** ridån gick upp?

Poängsättning

UPPGIFTENS SYFTE:

Söka och hitta: Hitta information

Hitta en beskrivning av en handling som äger rum före händelserna i en pjäs

Full poäng

Kod 1: Omnämner middag eller att dricka champagne.

Kan omskriva eller citera texten direkt.

- De har just ätit middag och druckit champagne.
- "Vi har just kommit hit från matsalen där vi har ätit en utsökt middag."
[direkt citat]
- "En utsökt middag och druckit två flaskor champagne." [direkt citat]
- Middag och vin.
- Middag.
- Drack champagne.
- Åt middag och drack.
- De var i matsalen.

Jag går på lärarprogrammet med
inriktning samhällskunskap och mitt
andra ämne är historia.

Besöksadress: Kristian IV:s väg 3
Postadress: Box 823, 301 18 Halmstad
Telefon: 035-16 71 00
E-mail: registrator@hh.se
www.hh.se